

Bakalářská práce

Komparace speciálního pedagoga ve vězeňství a ve školství

Studijní program:

B0111A190016 Speciální pedagogika

Autor práce:

Jana Kryčfalušij

Vedoucí práce:

Mgr. Jakub Valenta

Katedra sociální práce a speciální pedagogiky

Liberec 2024

Zadání bakalářské práce

Komparace speciálního pedagoga ve vězeňství a ve školství

Jméno a příjmení:

Jana Kryčfalušij

Osobní číslo:

P20000182

Studijní program:

B0111A190016 Speciální pedagogika

Zadávající katedra:

Katedra sociální práce a speciální pedagogiky

Akademický rok:

2021/2022

Zásady pro vypracování:

CÍL BAKALÁŘSKÉ PRÁCE: Zjistit jaké rozdíly jsou mezi úkoly a možnostmi speciálního pedagoga ve vězeňství a ve školství

POŽADAVKY: Formulace teoretických východisek, příprava průzkumu, sběr dat, interpretace a vyhodnocení dat, formulace závěrů.

METODY: Dotazníky.

Při zpracování BP budu postupovat v souladu s pokyny vedoucího práce.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování práce:

tištěná/elektronická

Jazyk práce:

čeština

Seznam odborné literatury:

HÁLA, J., 2006. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. 2. vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií. ISBN 80-86708-30-6.

HANUŠ, B., 2005. *Primární základy penologie*. Praha: Vysoká škola J. A. Komenského. ISBN 80-867-2314-3.

PIPEKOVÁ, J., 2006. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno: Paido. ISBN 80-7315-120-0.

PRŮCHA, J., 2009. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-546-2.

RAZSKOVÁ, T., HOFERKOVÁ, S., 2014. *Kapitoly z penologie I: vězeňství*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN, 978-80-7435-378-9.

SLOWÍK, J., 2007. *Speciální pedagogika*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1733-3.

VÁGNEROVÁ, M., 2008. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-414-4.

Vedoucí práce:

Mgr. Jakub Valenta

Katedra sociální práce a speciální pedagogiky

Datum zadání práce:

3. dubna 2022

Předpokládaný termín odevzdání: 28. dubna 2023

L.S.

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

Mgr. Hana Ryšlavá, Ph.D.
garant studijního programu

V Liberci dne 13. června 2022

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má bakalářská práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala vedoucímu práce této bakalářské práce Mgr. Jakobovi Valentovi za odborné vedení, trpělivost, ochotu a cenné rady. Dále bych chtěla poděkovat všem respondentům, kteří věnovali svůj čas průzkumu této bakalářské práce. A v neposlední řadě bych chtěla poděkovat svému bratrově Vojtěchovi, matce a manželovi, bez kterých bych toto studium a práci jen těžko dokončila.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá profesí speciálního pedagoga ve vězeňství a ve školství. Jejím cílem je popsat jejich možnosti a úlohy, které mají, a především popsat rozdíly pro daný rezort. Bakalářská práce je rozdělena na dvě hlavní části. V první části, která je teoretická, je na základě odborné literatury a legislativy popsán vězeňský systém České republiky, školský systém České republiky a význam speciálního pedagoga. Empirická část je druhou hlavní částí bakalářské práce, která je věnována průzkumu pomocí dotazníkového šetření. To probíhalo mezi 29 speciálními pedagogy pracujícími ve vězeňství nebo ve školství. Popsány jsou výsledky průzkumu a zároveň odpovědi na průzkumné otázky bakalářské práce.

Klíčová slova

Speciální pedagog, Vězeňská služba České republiky, vězeňství, školský systém České republiky, školství

Annotation

The bachelor thesis deals with the profession of a special pedagogue in prisons and in education. Its aim is to describe their possibilities and the tasks they have, and above all to describe the differences for the given department. The bachelor thesis is divided into two main parts. In the first part, which is theoretical, the prison system of the Czech Republic, the school system of the Czech Republic and the importance of a special pedagogue are described on the basis of professional literature and legislation. The empirical part is the second main part of the bachelor thesis. It deals with research using a questionnaire survey. This took place among 29 special educators working in prisons or in education. The results of the survey are described, as well as the answers to the research questions of the bachelor's thesis.

Key words

Special pedagogue, Prison service of the Czech Republic, imprisonment, school systém of the Czech republic, education

Obsah

Seznam grafů	6
Seznam tabulek	6
Seznam použitý zkratk a symbolů	8
Úvod	9
Teoretická část	10
1. Vězeňská služba České republiky	10
1.1 Legislativa	13
1.2 Úkoly Vězeňské služby ČR.....	14
1.3 Organizační jednotky Vězeňské služby ČR.....	16
2. Speciální pedagogika.....	17
2.1 Legislativa	18
2.2 Předmět a cíl speciální pedagogiky	19
3. Kompetence speciálního pedagoga	21
3.1 Ve vězeňství.....	21
3.2 Ve školství.....	22
Empirická část.....	24
4. Cíl bakalářské práce	24
4.1 Cíl průzkumu	24
4.2 Formulované otázky průzkumu	24
4.3 Použitá metoda průzkumu	24
4.4 Průběh šetření	25
4.5 Popis zkoumaného vzorku	25
4.6 Získané data a jejich interpretace	33
Závěr	47
Seznam literatury a použité zdroje	48

Tištěné zdroje	48
Elektronické zdroje	48

Seznam grafů

Graf č. 1: Pohlaví – Vězeňství

Graf. č. 2: Pohlaví – Školství

Graf č. 3: Věk – Vězeňství

Graf č. 4: Věk – Školství

Graf č. 5: Obor studia – Vězeňství

Graf č. 6: Obor studia – Školství

Graf č. 7: Absolvování kurzu – Vězeňství

Graf č. 8: Absolvování kurzu – Školství

Graf č. 9: Zařízení – Vězeňství

Graf č. 10: Zařízení – Školství

Graf č. 11: Styl vedení – Vězeňství

Graf č. 12: Styl vedení – Školství

Graf č. 13: Náplň práce– Vězeňství

Graf č. 14: Náplň práce – Školství

Graf č. 15: Spolupráce– Vězeňství

Graf č. 16: Spolupráce– Školství

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Kraj

Tabulka č. 2: Nejvyšší dosažené vzdělání

Tabulka č. 3: Schopnosti speciálního pedagoga

Tabulka č. 4: Práce s jednotlivci či s kolektivem

Tabulka č. 5: Kontakt s obviněnými/odsouzenými/chovanci/studenty/žáky

Tabulka č. 6: Spokojenost v zaměstnání

Tabulka č. 7: Platové ohodnocení

Seznam použitý zkratk a symbolů

ČR – Česká republika

Kč – koruny české

MŠ – mateřská škola

SŠ – střední škola

SVP – speciálně vzdělávací potřeby

VS – Vězeňská služba České republiky

ZŠ – základní škola

Úvod

Role speciálního pedagoga je poměrně nový pojem, který je obvykle spojován s oblastí školství. Není všeobecně známo, že speciální pedagog může být součástí i vězeňství v České republice. Proto byla tato problematika podkladem pro tuto bakalářskou práci, která nese název „Komparace role speciálního pedagoga ve vězeňství a ve školství“. Práce se zaměřuje na porovnání historie, role, kompetence a další možnosti těchto speciálních pedagogů.

V teoretické části se nejprve bakalářská práce zaměřuje na vězeňství v České republice – jak se zde vývojově formovalo od 10. století až po současnost. Práce neopomene ani legislativu, která ohraničuje práva a možnosti vězeňství. Dále se zaměřuje na úkoly a cíle vězeňství České republiky.

Po úvodu do samotného termínu vězeňství bude popsána historie speciální pedagogiky, která je stále relativně novým oborem, ačkoliv by se z dnešní perspektivy jevila již pevně zavedenou specializací. Dále bude popsána legislativa, která upravuje role speciální pedagogiky. A v neposlední řadě je nutné se zaměřit na cíle a předmět speciální pedagogiky.

Poslední kapitolou v teoretické části jsou konkrétní kompetence speciálního pedagoga, a to jak ve vězeňství, tak i ve školství.

V empirické části pomocí průzkumu a oslovených respondentů budou zjištěny, zda jsou popřípadě jaké jsou, rozdíly v profesi speciálního pedagoga ve vězeňství a ve školství. A v neposlední řadě budou zodpovězeny průzkumné otázky.

Teoretická část

1. Vězeňská služba České republiky

Začátky českého vězeňství sahají zhruba do 10. století našeho letopočtu, jelikož jsou spojovány se vznikem státu a vládou Boleslava II. Vývoj vězeňství byl ovlivněn především postojem společnosti k pachatelům trestných činů. Nejprve na území českých zemí bylo zaznamenáno obyčejové právo, které bylo řešeno pouze ústně, jelikož gramotní lidé byli tehdy výjimkou. Trestní právo bylo soukromým řešením vlastní msty. Postupem času dochází k vývoji a trestní právo se začíná řešit náhradou za způsobenou škodu či výkupem. Úkolem tohoto práva bylo především chránit církev, stát a až na posledním místě soukromé vlastnictví. V této době byl trest smrti považován za prostředek odplaty a odstrašení dalších případných pachatelů. Další způsob trestu byl tzv. institut psance, který znamenal vyloučení jedince ze společnosti. Výsledky tohoto způsobu trestů byli psanci, kteří neměli nárok na životně důležité prostředky a nesměli dostat od společnosti ochranu či podporu (Raszková, Hoferková 2013, s. 15-16).

Boží soudy neboli tzv. ordály se na našem území využívaly do 14. století. Vedoucí tohoto výkonu byli duchovní, jelikož stát neměl dostatek důkazních metod. Proto se odvolávalo na boží soudy. Probíhal ve dvou formách. První forma byla vykonána prostřednictvím vodní plochy. Nejčastěji se pachatel svázal a hodil do vody. Jakmile se utopil, byl považován za vinného. Druhá forma božího soudu byla prostřednictvím železa. Například se kus železa rozehrál v ohni a pachatel ho měl donést holýma rukama na předem určené místo (Raszková, Hoferková 2013, s. 16).

V předhusitské době byly tresty smrti velmi časté. Tresty smrti se nejčastěji naplňovaly setnutím hlavy, oběšením, dokonce rozčtvrcením nebo lámáním v kole, pomalým vařením v oleji apod. Tyto tresty se odvíjely od závažnosti zločinu. Ovšem již v době husitské se díky revoluci omezily tresty smrti, a dokonce se přemýšlelo i o úplném zrušení. Ovšem to se nahradilo trestem zmrzačením, usekávaly se končetiny či se probodávaly jazyky. Tresty odnětí svobody se v těchto dobách téměř nevyužívaly, jelikož nebyla místa, kde usvědčené pachatele zabezpečit. V první polovině 13. století byl vybudován systém župních hradů, kde byly prostory určeny k držení osob. Avšak to nemělo stejný charakter, jako odnětí svobody. Dalo by se říct, že se jednalo spíše o vazbu před samotnou exekucí či popravou. Podobná zařízení se budovala také ve sklepních prostorách tehdejších radnic. V těchto prostorách byly velmi nevlídné

a nepříznivé podmínky. Již v 16. století se začínají objevovat první věznice, ovšem systém nebyl jednotný. Dobu pobytu sice určoval zákon, ale mnohdy záleželo na úvaze soudce. I vězení se dělila na církevní, hradní, vojenská a pánská (Raszková, Hoferková 2013. s. 17-19).

V období stavovské monarchie nastává rozvoj trestního práva. Vznikají normy na ochranu státu a jeho řádu. Stát začal přebírat většinu iniciativy ve vyhledávání a trestání pachatelů trestných činů. Vzhledem k tomu, že nebyl ustanoven systém trestů, byly tresty stále realizovány pouze jako druh pomsty. Využívalo se trestů tělesných i finančních, dokonce již tresty odnětí svobody i nucené práce, které se rozšířily zejména v 17. a 18. století. Stále se ze systému trestů neztratily tresty majetkové a zneuctující, jako bylo například cejchování na tváři, pranýřování či prohlášení za psance. Teprve roku 1768 byl zaveden Tereziánský zákoník. Marie Terezie byla ovlivněna spisem „O odstranění mučení“, kterým se přerušil prozatím přirozený vývoj starého českého trestního práva (Raszková, Hoferková 2013. s. 20-21).

Za období habsburské monarchie na území dnešní České republiky dochází v roce 1850 k zestátnění soudnictví i vězeňství. Začínají se vzdělávat vězni a poskytuje se sociální pomoc při propuštění díky dobrovolným spolkům. Trestanci byli na určitou dobu umisťováni do samostatné cely a po zbytek trestu byli ve společné cele s ostatními trestanci. V tehdejších věznicích byl tzv. Domácí řád, který se musel dodržovat. Pokud tomu tak nebylo bylo to kázeňsky trestáno, např. půstem, přiřazením tvrdého lože, samovazby apod. Všichni trestanci museli vykonávat jim určenou práci a navštěvovat bohoslužby (Vězeňská služba České republiky – Historie)

Na začátku 20. století se správa vězeňství postupně zdokonalovala. Zmírňoval se postupně vězeňský režim v závislosti na průběhu nápravy trestanců. V Československé republice existovalo 6 mužských trestnic, kde trestanci vykonávali trest po dobu 1 roku až po doživotí. Věznice byly rozděleny pro prvotrestance a polepšené recidivisty, pro nepolepšitelné trestance, pro choré a invalidní trestance a pro mladistvé do 20 let s trestem nad 6 měsíců. Také již existovala ženská trestnice s oddělením pro mladistvé. Po rozpadu Československé republiky, během 2. světové války, byl vězeňský systém pod dozorem protektorátní vládou a říšským protektorem. Soudní věznice a trestnice byly využívány především pro potřeby německé justice a tajné státní policie. Personál protektorátní správy byl povinen složit zkoušku z německého jazyka a složit věrnost vůdci Velkoněmecké říše Adolfu Hitlerovi. Po skončení

2. světové války po roce 1945 se zařízení a správa soudních věznic teprve vrátila do kompetence ministerstva spravedlnosti. Probíhaly i mimořádné lidové soudy, které měly za úkol odsuzovat nacistické zločince, zrádce a kolaboranty. Byly zřízeny zvláštní pracovní oddíly ve všech věznicích, které byly využívány na odstraňování poválečných škod (Vězeňská služba České republiky – Historie)

V druhé polovině 20. století byla správa věznic a soudů převedena do působnosti ministerstva vnitra. Začal existovat tzv. třídní výkon trestu, který uplatňoval nejtvrďší podmínky pro politické vězně. Podle vzoru Sovětského svazu byl vydán *Řád nápravných zařízení*, který stanovil strukturu nápravných zařízení. Odsouzení zde byli zařazováni podle závažnosti trestného činu a podle závažnosti provinění. Další řád, který vycházel ze sovětských zkušeností, byl Řád pro nápravně pracovní tábory. Odsouzení zde byli odděleně ubytováni a zaměstnáváni. V polovině 60. let 20. století se stal československý vězeňský systém již politicky neudržitelným z hlediska mezinárodních požadavků vězeňství. Na základě doporučení OSN se vydává zákon č. 59/1965 Sb. o výkonu trestu odnětí svobody. Díky novému zákonu do vězeňství mohli vstupovat středoškolsky a vysokoškolsky vzdělaní odborníci např. vychovatelé, pedagogové, sociální pracovníci a psychologové. V rámci reformy začal rozvíjet svou činnost Výzkumný ústav penologický, který se zabýval studiem osobnosti vězeňského pachatele a možnostmi jeho nápravy. Tento ústav ovšem fungoval pouze krátký čas, jelikož byl na počátku 80. let zrušen. Kontrolní činnost ve věznicích a nápravně výchovných ústavech byla svěřena správě Sboru nápravné výchovy (Vězeňská služba České republiky – Historie).

Na začátku 90. let 20. století proběhla reforma českého vězeňství, která započala udělení amnestie za trestné činy proti republice a další trestné činy. Během této amnestie bylo propuštěno 52 vězňů. Tehdejší prezident Václav Havel o pár měsíců později vyhlásil již velmi širokou amnestii, která propustila 6000 vězňů. Také byl zrušen trest smrti. Během jednoho roku probíhalo ve Sboru nápravné výchovy ověřování odborné a morální způsobilosti, které se zúčastnilo 5500 příslušníků Sboru nápravné výchovy, z nichž pouze 400 nevyhovělo požadavkům. V roce 1992 byla podle Evropských vězeňských pravidel vytvořena nová koncepce českého vězeňství. Byl vydán zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní, který měl zásadní zásah do organizace, řízení a výkonu českého vězeňství. V reformním období provádělo kontrolní činnost ve vězeňství Ředitelství Sboru nápravné výchovy (Vězeňská služba České republiky – Historie).

Dne 1.1.1993 zanikl Sbor nápravné výchovy a pro jejich úkoly státní správy byla zřízena Vězeňská služba České republiky, která byla zbavena vlivu politických stran. Odpovědnost byla svěřena generálnímu řediteli, kterého jmenoval ministr spravedlnosti. Také byly posíleny pravomoci ředitelů vazebních věznic a věznic. Byly vydávány nové či doplňující zákony, které prohlubovaly humanizaci a odborné zacházení s odsouzenými. Avšak základní typy věznic se nezměnily (Vězeňská služba České republiky – Historie).

1.1 Legislativa

Níže uvedené zákony a vyhlášky se vztahují k vězeňské službě České republiky (dále jen ČR), podle nichž jsou vedeny a řízeny.

- Zákon č. 555/1992 Sb., zákon o Vězeňské službě a justiční strážci ČR.
Tento zákon určuje členění organizace Vězeňské služby ČR jako takové, a stanovuje veškeré povinnosti a možnosti příslušníků a zaměstnanců této organizace.
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.
Trestní zákoník obsahuje ustanovení, která jsou společná všem trestným činům, vymezuje trestní odpovědnost, ale také její zánik, okolnosti kolem protiprávnosti, ukládání trestů a ochranných opatření. Také zde najdeme tzv. katalog trestných činů, dle charakteru chráněného společenského zájmu.
- Zákon č. 293/1993 Sb., zákon o výkonu vazby.
Stanovuje podmínky pro výkon vazby, zejména stanovuje práva a povinnosti obviněných osob ve výkonu vazby, zaměstnanců Vězeňské služby ČR a dalších osob při zajišťování výkonu vazby.
- Vyhláška č. 109/1994 Sb., řád výkonu vazby.
V této vyhlášce se nachází pravidla pro příjem, umístování a propouštění obviněných z výkonu vazby. Dále řeší práva obviněných, kázeňské řízení a tresty. Neopomíjí také pravidla, jak zacházet s obviněnými.
- Zákon č. 169/1999 Sb., zákon o výkonu trestu odnětí svobody.
Stanovuje práva a povinnosti odsouzených ve výkonu odnětí svobody.
- Vyhláška č. 345/1999 Sb., řád výkonu trestu odnětí svobody.
Jedná se o prováděcí předpis k zákonu č. 169/1999 Sb. Mimo jiné popisuje v §36 a §36a realizaci programu zacházení odsouzených, kterou zvolí věznice pro odsouzeného na základě komplexní zprávy. K tomu je využíván nástroj SARPO. Tento prediktivní nástroj

na hodnocení rizik a kriminogenních potřeb odsouzených, je součástí Vězeňského informačního systému. Díky tomuto programu se odsouzeným stanovuje vhodný program, který klade důraz na takové aktivity, které budou pro daného odsouzeného a jeho individuální rizika vhodné. Podle míry odborné intervence se stanovuje buď program minimálního zacházení, který obsahuje především zájmové a pracovní aktivity, program standardního zacházení, kde je kladen důraz na aktivity pracovní a vzdělávací, program speciálního zacházení s důrazem na aktivity speciálně výchovné a vzdělávací a pro odsouzené, kterým je třeba pomoci vytvořit příznivé podmínky pro přípravu na soběstačný život po propuštění je stanoven výstupní program zacházení. Pravidelnou součástí programu bývají i zájmové a volnočasové aktivity.

- Zákon č. 218/2003 Sb., zákon o soudnictví ve věcech mládeže.

Tento zákon upravuje podmínky odpovědností mládeže za protiprávní činy uvedené v trestním zákoníku.

- Zákon č. 141/1961 Sb., zákon o trestním řízení soudním (trestní řád).

Účel trestního řádu je upravit postup orgánů, které jsou součástí trestního řízení tak, aby trestné činy byly zjištěny a jejich pachatelé spravedlivě potrestaní podle zákona.

- Zákon č. 104/2013 Sb., zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních.

Zákon upravující postupy justiční, ústředních a jiných orgánů v oblasti mezinárodní justiční spolupráce ve věcech trestních. Také řeší postavení některých subjektů, které působí v oblasti, která zpracovává příslušné předpisy Evropské unie a také navazuje na přímo použitelné předpisy Evropské unie.

- Zákon č. 129/2008 Sb., zákon o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů.

Tento zákon upravuje výkon zabezpečovací detence. Výkonem zabezpečovací detence se sleduje ochrana společnosti, a terapeutické a výchovné působení osoby ve výkonu zabezpečovací detence.

1.2 Úkoly Vězeňské služby ČR

Podle zákona 555/1992 Sb. o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky §2 jsou úkoly Vězeňské služby ČR následující:

- Spravuje a střeží věznice všeho typu, zodpovídá za dodržování zákona při výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody, také spravuje a zároveň střeží ústavy pro zabezpečovací detence.
- Dále střeží, předvádí a doprovází osoby ve výkonu vazby, výkonu trestu odnětí svobody, výkonu zabezpečovací detence do výkonu ústavní či ochranné výchovy, ústavního ochranného léčení nebo zabezpečovací detence. Činí tak bezprostředně po ukončení výkonu vazby, trestu odnětí svobody nebo zabezpečovací detence.
- Těmto osobám se snaží pomocí programů zacházení vytvořit kompetence a předpoklady pro začlenění do běžného života a žít dle společenských pravidel po propuštění na svobodu.
- Věnuje se výzkumu v oboru penologie (tj. součást právní vědy, která se zabývá výkonem trestu), jehož výsledky využívá pro výkon vazby a výkon trestu odnětí svobody.
- Zajišťuje pořádek a bezpečnost v budovách soudů státních zastupitelství a ministerstva a v jiných místech jejich činnosti, a v rozsahu tímto zákonem zajišťuje pořádek a bezpečnost při výkonu pravomoci soudů a státních zastupitelství.
- Pro osoby ve výkonu vazby, ve výkonu trestu odnětí svobody a ve výkonu zabezpečovací detence vytváří podmínky pro pracovní či jinou účelovou činnost a následné pracovní návyky. Zároveň provozuje hospodářskou činnost pro zaměstnání těchto osob.
- Vede evidenci osob ve výkonu vazby, ve výkonu trestu odnětí svobody a ve výkonu zabezpečovací detence.
- Plní úkoly, které vyplývají z mezinárodních smluv, jimiž je ČR vázána.
- Akademie Vězeňské služby vzdělává příslušníky a občanské zaměstnance Vězeňské služby České republiky. Prostřednictvím Středních odborných učilišť vzdělává osoby ve výkonu vazby a ve výkonu odnětí svobody.
- Poskytuje zdravotní služby ve svých zdravotnických zařízeních osobám ve výkonu vazby, ve výkonu trestu odnětí svobody, ve výkonu zabezpečovací detence, příslušníkům a občanským zaměstnancům Vězeňské služby, případně zabezpečuje zdravotní služby mimovězeňských poskytovatelů zdravotních služeb.
- Objasňuje a prověřuje vlastními prověřenými orgány trestné činy osob ve výkonu vazby, ve výkonu odnětí svobody a ve výkonu zabezpečovací detence (Zákon č. 555/1992 Sb., §2).

1.3 Organizační jednotky Vězeňské služby ČR

Organizační jednotky se řídí dle zákona č. 555/1992 Sb. o Vězeňské a justiční stráží České republiky, konkrétně v §1. Patří sem generální ředitelství, vazební věznice, věznice, ústavy pro výkon zabezpečovací detence, Střední odborné učiliště a Akademie Vězeňské služby (Zákon č. 555/1992 Sb., §1). Dále výše uvedené organizačními jednotky budou popsány podrobněji.

Generální ředitelství vězeňské služby především organizuje a kontroluje činnosti ostatních článků vězeňské služby. Zabezpečuje také plnění společných úkolů. Generální ředitel je nejvýše postaveným, má personální a kázeňskou pravomoc nad všemi zaměstnanci a příslušníky Vězeňské služby. Má právo také upravovat právní předpisy, pokud jsou ovšem v souladu s právními předpisy a zároveň nespádají do kompetencí Ministerstva spravedlnosti. Součástí Generálního ředitelství jsou odbory, které se samostatně a důsledněji věnují odborných úseků organizačních článků Vězeňské služby (Raszková, Hoferková 2013, s. 65)

Vazební věznice jsou zařízení, která slouží pro výkon vazby a zajišťují, aby vazba plnila zákonem stanovený účel (Raszková, Hoferková 2013, s. 66). Primárním účelem vazební věznice je zabránit obviněnému, aby nadále mohl pokračovat v trestné činnosti, či aby mařil ověřování důkazů. Další činností je zajištění obviněného pro účel trestního řízení a pro výkon trestu odnětí svobody (Černíková, Makariusová 1997, s. 37).

Věznice zprostředkovávají místo pro výkon odnětí svobody pro odsouzené a výkon trestního opatření svobody uloženého mladistvému (Raszková, Hoferková 2013, s. 66).

Ústavy pro výkon zabezpečovací detence, neboli detenční ústavy, jsou ústavy se zvláštní ochranou a s dalšími speciálními programy. Mezi tyto programy jsou řazeny psychologické, léčebné, vzdělávací pedagogické, rehabilitační a činnostní programy. V těchto ústavách nepobývají odsouzení, nýbrž je nazýváme chovanci. Ubytování se zde také liší, oddělují se ženy od mužů, dospělí od mladších 19 let a také chovanci s duševními poruchami (Raszková, Hoferková 2013, s. 66).

2. Speciální pedagogika

Lidský přístup k postiženým či znevýhodněným jedincům se vyvíjel během historie. Nejstarší a starověký přístup byl represivní, kdy společnost takové lidi radikálně odmítala a nedokázala si připustit samotnou existenci handicapovaných lidí. Proto se jich zbavovali různými způsoby. Ať to bylo samotné zabíjení, zneužívání, či zotročování apod. Naštěstí se tyto přístupy vyvíjely, jako lidstvo samo. Proto se v křesťanském středověku přístup k jedincům s postižením změnil v charitativní. Ten obnášel především milosrdenství, ochranitelství a pomoc. Dokonce se objevily i řeholní řády, které byly určeny pro péči o takové jedince. Ale spíše byly zaměřeny na duchovní povznesení jedinců s postižením než na fyzickou stránku jedince. Na tu se později začalo soustředit v novověku, a to díky rozvoji vědeckého poznání a technického zaujetí. Především v medicíně již vzniká přímá specializace o handicapované jedince. S tím je spojená i speciální péče o různé druhy postižení. Začíná být na osobu nahlíženo v komplexu: fyzické, psychické, duchovní i sociální stránky života (Slowík 2006, s. 11-13).

Léčba s výchovou a vzděláním byly propojovány v 19. a 20. století. Takový přístup se nazývá rehabilitační. Zaměřuje se zejména na tzv. znovu-uchopení jedince s postižením pro život v běžné společnosti. Snaží se o maximální možnou socializaci. Ovšem je zde riziko. Pokud jedinec není schopný vyžadované rehabilitace, hrozí, že bude umístěn do ústavního zařízení. Tam jsou následně segregováni od běžné populace. Obor speciální pedagogika je mladá věda, která nemá tak dlouho budované odborné základy, jako ostatní jiné vědy. Ale přitom by se dalo říci, že tu byla od nepaměti. První zmínky o ní lze nalézt v 50. letech 20. století (Slowík 2006, s. 11-14). Brněnský pedagog a spisovatel RNDr. Bohumír Justyn Popelář poprvé použil pojem speciální pedagogika v roce 1957 a dále ho v mnoha zemích prosadil. V roce 1973 začal termín „speciální pedagogika“ používat další významný český speciální pedagog, zároveň zakladatel české logopedie, foniatr profesor Miloš Sovák (Pipeková, 2010, s. 110).

Dále se tedy dá hovořit pouze o dvou přístupech. Prvním je preventivně-integrační přístup. Je zaměřený hlavně na prevenci vzniku postižení, včetně postižení vznikající v prenatálním období. A zároveň hledající způsoby na co největší integraci jedinců s postižením do majoritní společnosti (Slowík 2006, s.14). Současné pojetí speciální pedagogiky se zabývá problematikou jedince se znevýhodněním od jeho narození až po stáří, tedy obdobím raného a předškolního věku, obdobím školního věku, adolescence, dospělosti a stáří (Pipeková 2010, s. 111). Poslední přístup je inkluzivní, který když bude porovnán s prvním přístupem, je zcela odlišný. Jedná se

o nalézání způsobů a prosazování naprostého přirozeného začleňování jedinců s postižením do společnosti. Již při jejich socializaci nejsou preferovány žádné speciální a nestandardní prostředky. Nýbrž běžné postupy, pokud je to možné. Samozřejmě ani tento přístup není výjimkou, i zde jsou určitá rizika. Ale dle Slowíka (2006) již není lepší a idyličtější varianty soužití. Jak majoritní společnost, tak i jedince s postižením, čeká dlouhá budoucnost, kde se tyto dvě skupiny budou učit společnému soužití (Slowík 2006, s. 14-15).

2.1 Legislativa

Role speciálního pedagoga je upravovaná a řízená dle níže uvedených zákonů a vyhlášek.

- Zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon.

Tento zákon upravuje předškolní, základní, střední, vyšší odborné a některé další vzdělávání ve školách i školských zařízeních. Dále stanovuje podmínky, podle nichž se vzdělávání a výchova v daných zařízeních uskutečňuje. V neposlední řadě vymezuje práva a povinnosti osob, které se těchto procesů zúčastní.

- Zákon č. 82/2015 Sb., novela školského zákona.

Tato novela se snaží přejít z integrace na inkluzi. Především §16, podpora vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami. Vymezuje se zde pojem dítě, žák, student se SVP nebo v čem spočívají podpůrná opatření.

- Zákon č. 563/2004 Sb., zákon o pedagogických pracovnících.

V tomto zákoně najdeme podmínky pro výkon činnosti pedagogických pracovníků, dobu pracovního poměru a jeho odchylky, pracovní dobu a také kariérní systém.

- Zákon č. 108/2006 Sb. zákon o sociálních službách.

Zákon upravuje podmínky pro poskytování pomoci a také podpory osobám v nepříznivé sociální situaci prostřednictvím sociálních služeb a příspěvku na péči. Dále upravuje výkon veřejné správy, inspekci a předpoklady pro výkon činnosti v sociálních službách, předpoklady pro sociálního pracovníka, vykonávající službu v sociálních službách nebo podle zvláštních předpisů, které zahrnují školy, školská zařízení, zdravotní služby, věznice, cizince, azylové zařízení, hmotnou nouzi a také sociálně-právní ochranu dětí.

- Vyhláška č. 197/2016 Sb., vyhláška o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních.

Touto vyhláškou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb. Ve vyhlášce je popsáno, jak školy a školská zařízení bezplatně poskytují poradenské služby, o čem v rámci těchto služeb mají informovat žáka i zákonné zástupce a jaké podmínky náleží poskytování poradenských služeb.

- Vyhláška 27/2016 Sb., vyhláška o vzdělávání žáků se SVP a žáků nadaných.

Tato vyhláška upravuje pravidla vzdělávání dětí, žáků a studentů se SVP a žáků nadaných. Při těchto úpravách se přihlíží na vyjádření žáka, jeho věk, stupeň vývoje a další záležitosti, které jsou v souladu se zájmy žáka.

2.2 Předmět a cíl speciální pedagogiky

Speciální pedagogika je chápána v širším smyslu jako vymezení každé speciálně zaměřené pedagogiky (např. podle věku, předmětu), vzhledem k pedagogice obecné. V užším smyslu je speciální pedagogika pojímána jako věda o zákonitostech speciální výchovy a speciálního vzdělání jedince, který z důvodu znevýhodnění vyžaduje zvláštní, tedy speciální přístup při vzdělávání a speciální podporu při pracovním a společenském uplatnění (Pipeková 2010, s. 109).

Cíle speciální pedagogiky vycházejí z principu humanismu, tj. uznání hodnot a svébytnosti každého člověka, i toho, který se nějakým způsobem odlišuje od normy definované průměrem. Vycházejí z práv lidí s postižením na rozvoj a respektování jejich osobnosti, na vzdělání, které zajišťuje optimální rozvoj, a na vhodné pracovní uplatnění (Pipeková 2010, s. 109).

Předmětem a cílem speciální pedagogiky je výchova, edukace a celkový rozvoj dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami za účelem nejvyšší míry sociální integrace, včetně pracovních a společenských možností a uplatnění v majoritní společnosti (Slowík 2006, s. 15). Výchova a edukace může probíhat v mateřské škole (dále jen MŠ), základní škole (dále jen ZŠ) a střední škole (dále jen SŠ) v České republice. Ačkoliv se vzdělávací politika snaží podporovat inkluzi, potřeba speciálního školství se stále snaží udržovat a zkvalitňovat (Průcha 2009, s. 61).

Reedukace, kompenzace a rehabilitace, jsou tři základní metody, které se zaměřují na zmírňování následků postižení, a díky kterým se snaží daných cílů dosáhnout. Reedukace zlepšuje funkce, které nejsou dostatečně rozvinuté. Kompenzace se zaměřuje na jiné funkce než ty postižené, a ty se snaží zdokonalit. Rehabilitační metody jsou děleny na dvě metody.

Samotná rehabilitace, která je chápána jako znovu uzpůsobení postižených částí. A druhá metoda je habilitace, které uzpůsobuje a snaží se odstranit následky postižení. Jejím cílem, stejně jako cílem celé speciální pedagogiky, je dosáhnout maximální možné socializace osoby s postižením (Pipeková 2010, s. 110)

Předmětem speciální pedagogiky je dle zákona č. 561/2004 Sb. O předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání:

- Osoba se zdravotním postižením. Ať už se jedná o postižení mentální, tělesné, zrakové tak i sluchové a jiné postižení.
- Osoba se zdravotním znevýhodněním. Například v závislosti, v dlouhodobé nemoci, nebo zdravotní poruchy vedoucí k poruchám učení a chování.
- Osoba se sociálním znevýhodněním. Jedná se o osoby zejména z nepříznivého sociálně-kulturního prostředí rodiny, či nařízená ústavní výchova apod.

3. Kompetence speciálního pedagoga

3.1 Ve vězeňství

Pro práci speciálního pedagoga ve vězeňství je nutné mít dokončené vzdělání ve studijním programu či akreditovaném kurzu pořádaného vysokou školou. Nezbytným požadavkem speciálního pedagoga ve vězeňství je dokončené magisterské studium v pedagogických vědách. Ovšem obor nemusí nutně být speciální pedagogika (Nařízení č. 46/2017 generálního ředitele VS ČR 2017).

Speciální pedagog v resortu vězeňství se nezaměřuje pouze na odsouzené, ale i na zaměstnance (Vězeňská služba ČR 2023). A to v rámci svých kompetencí, ale také při nutné spolupráci při analýze a individuálním posuzování odsouzených. Speciální pedagog spolupracuje s vedením věznice (ředitel), výchovnými poradci (vychovatelé, vrchní dozorcí), s duchovními (kaplani), občanskými zaměstnanci (ekonomové, personalisté), se zdravotnickým personálem (lékaři, zdravotní sestry) a další (Sochůrek 2007, s. 44-46). Speciální pedagog také spolupracuje se sociálními pracovníky, a to při jednání se zákonnými zástupci mladistvého odsouzeného (Nařízení č. 46/2017 generálního ředitele VS ČR 2017).

Speciální pedagog je s odsouzenými v kontaktu od samého začátku výkonu trestu odnětí svobody až po propuštění. Provádí speciálně pedagogickou diagnostiku, která slouží jako podklad pro ostatní odborné zaměstnance, pro zpracování komplexní zprávy odsouzeného. Výběr určitých diagnostických metod záleží na individualitě a vlastním uvážení speciálního pedagoga (Nařízení č. 46/2017 generálního ředitele VS ČR 2017).

Speciální pedagog je odborným zaměstnancem oddělení, proto je garantem programu zacházení s vězni. Tento plán sestavuje s každým odsouzeným individuálně. Metodicky usměrňuje výkon práce vychovatelů a pedagogů volného času. Dále přihlíží a bere ohled na délku trestu, samotnou charakteristiku odsouzeného a příčiny trestné činnosti. A ve spolupráci s dalšími odbornými zaměstnanci věznice zodpovídá za úroveň zacházení s jednotlivými odsouzenými v závislosti na jejich komplexních zprávách (Sochůrek 2007, s. 44-46).

K práci speciálního pedagoga je řazeno také metodické usměrňování zaměstnanců. Dále je do náplně práce speciálního pedagoga řazena administrativa (Nařízení č. 46/2017 generálního ředitele VS ČR 2017).

Speciální pedagog se podílí na přímém zacházení s vězni, například vedení kroužku, či pořádání kulturních akcí. Jelikož práce speciálního pedagoga je velmi variabilní, může si tak zvolit jakou aktivitu povede. Díky těmto aktivitám může důkladněji analyzovat odsouzené, příčiny jejich trestních činů nebo jejich důsledky. Další výhodou je podpora odsouzených, která jim pomáhá při návratu do společnosti a jejich resocializaci (Hála 2006).

Z odborných zaměstnanců věznice má zejména speciální pedagog v kompetenci osobní rozhovor s odsouzeným pár dní před propuštěním. Tento rozhovor má za cíl zjistit aktuální poznatky o odsouzeném pro jeho budoucí schopnosti resocializace mimo věznici (Nařízení generálního ředitele VS ČR 2017).

3.2 Ve školství

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, §18, speciální pedagog uvádí, že kvalifikaci pro speciálního pedagoga lze získat dokončeným vysokoškolským vzděláváním získaným studiem akreditovaného magisterského studijního programu v oblasti pedagogických věd.

Jedná se tedy o obory studijního programu speciální pedagogika, obor učitelství pro školy pro mládež vyžadující zvláštní péči, vychovatelství pro školy pro mládež vyžadující zvláštní péči, vychovatelství pro speciální zařízení, učitelství pro speciální školy (jednooborové studium), integrované studium speciální pedagogiky – učitelství na speciálních školách (Metodika k institucionalizaci podpůrných pedagogických pozic, 2023). Dle vyhlášky č. 197/2006 jsou speciálními pedagogy psychoped, zaměřen na žáky s mentálním postižením, surdoped, logoped, tyfloped a somatoped (Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících).

Aby mohl speciální pedagog plnohodnotně dělat svoji práci, musí spolupracovat i s ostatními zaměstnanci školy. Spolupracuje s učiteli, vychovateli, psychology, pedagogy volného času, trenéry, asistenty pedagoga, vedoucími pedagogických pracovníků, a s metodiky prevence v pedagogicko-psychologických poradnách (Baslerová 2023).

Speciální pedagog ve školství je pouze tzv. nadstavbou poradenského pracoviště, do kterého můžeme řadit mimo speciálního pedagoga také výchovného poradce, školního metodika prevence, školního psychologa, sociálního pracovníka či pedagoga, pokud ho daná škola má.

Speciální pedagog se především zabývá vyhledáváním a identifikací žáků, kteří potřebují podpůrná opatření. Dále vytváří, případně i realizuje, strategii a postupy vedoucí k odstranění nebo zmírnění výukových problémů (Baslerová 2023).

Za hlavní cíl činností těchto odborných pracovníků se většinou považuje snižování rizika vzniku výchovných, výukových problémů a negativních jevů ve vývoji žáka (Pipeková 2010, s. 57).

Pro pedagoga spolupracujícího s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami se především vyžaduje schopnost a ochota být aktivní ve výuce, v komunikaci se žáky, a nesmí být opomenuti také jejich rodiče a kolektiv. Tyto schopnosti a kompetence v kombinaci s dobrou znalostí svého oboru tvoří nezbytný základ pro kvalitativní přístup učitele nejen k žákům se speciálními vzdělávacími potřebami (dále jen SVP) (Franiok 2004, s. 98).

Speciální pedagog pomáhá při vzdělávání žáka se závažným stupněm potřeby podpůrných opatření, aby se mohl co nejvíce zapojit do kolektivu intaktních spolužáků, vytváří podmínky pro týmovou spolupráci, vytváří více příležitostí pro individuální práci se žákem i žáka s ostatními spolužáky a možnost lépe poznat osobnost žáka (Baslerová 2023).

Empirická část

4. Cíl bakalářské práce

4.1 Cíl průzkumu

Cílem předkládané bakalářské práce je komparace profese speciálního pedagoga ve vězeňství a ve školství, zda nejsou či jsou rozdíly, a popřípadě v jakém rozsahu a jakém odvětví.

4.2 Formulované otázky průzkumu

Za účelem provedení průzkumu byly stanoveny následující výzkumné otázky:

- 1) Jsou kladeny na speciální pedagogy ve vězeňství a ve školství stejné nároky?
- 2) Mají speciální pedagogové ve vězeňství a ve školství stejné cíle?

4.3 Použitá metoda průzkumu

Pro získání co největšího množství dat byla při tvorbě empirické části zvolena kvantitativní metoda průzkumu. Realizována byla pomocí dotazníkového šetření. Dotazníky byly rozesílány speciálním pedagogům, kteří působí ve vězeňství i ve školství po území celé České republiky. Větší množství dat bylo potřebné pro objektivnější možnou komparaci profese speciálního pedagoga ve dvou různých oborech – ve vězeňství a ve školství. Dotazníky byly zasílány přes emailovou korespondenci. Kontakty byly vyhledávány na internetu, podle různých zařízení a území po celé České republice.

Kvantitativní metoda, konkrétně dotazníkové šetření, má své výhody i nevýhody, se kterými je nutno počítat. Do výhod můžeme zařadit, jak již bylo výše zmíněno, větší množství oslovených respondentů. Další výhodou je především to, že je pro oslovené respondenty dotazník časově nenáročný. Dotazník jim zabral přibližně 10 minut. Je však nutné si uvědomit i zmíněné nevýhody. Jednou z nevýhod je nemožnost respondentů doplnit, upřesnit či vysvětlit svou odpověď. S tím může souviset i jejich nezodpovězení. Také může dojít k nepochopení otázky. Při dotazníkovém šetření musíme brát také v potaz, že všechny otázky nemusí být zodpovězeny podle pravdy, jelikož škála odpovědí respondentovi nevyhovovala, proto buď vůbec neodpověděl, nebo odpověď přizpůsobil daným odpovědím.

Dotazníkového šetření se zúčastnilo 60 žen i mužů zaměstnaných jako speciální pedagog ve vězeňství či ve školství. Získávání dotazníků od speciálních pedagogů bylo snadnější, jelikož

je zaslání do škol přístupnější a je jich větší množství než speciálních pedagogů ve vězeňství. Z počátku bylo složité najít vězení, kde je speciální pedagog zaměstnán a zároveň zaslání dotazníků umožní. U pěti případů z vězeňského oboru bohužel nastal i problém, že dotazník nesměli vyplnit bez vědomí nadřízeného, ačkoliv bylo dostatečně vysvětleno, že se jedná o obecný a anonymní dotazník. Kontakt na nadřízeného nebyli dotyční speciální pedagogové ochotni předat pro jeho oslovení.

4.4 Průběh šetření

Příprava šetření začala při vyhledávání informací, konkrétních znalostí, které se zároveň použily i do teoretické části této bakalářské práce. Díky těmto informacím bylo dále snadnější zjistit, jak a které otázky budoucím respondentům pokládat v dotazníkovém šetření.

Dále následovalo rozesílání dotazníků speciálním pedagogům. Bylo osloveno 30 škol, z nichž 12 nezaměstnávají speciálního pedagoga, či nebyli ochotni spolupracovat vyplněním dotazníků. Z 18 škol se zúčastnilo průzkumu 18 speciálních pedagogů. Jednalo se o školy po celé České republice. Věznic bylo osloveno 30, také z celé České republiky. Průzkumu se nakonec zúčastnilo speciálních pedagogů z 11 věznic. Zbýlých 19 věznic nechtělo na průzkumu spolupracovat. Dohromady se tedy jedná o 29 respondentů profese speciálního pedagoga z celého území České republiky.

Dotazníky byly zasílány pomocí internetového portálu *survio.cz*, kde byl i následný sběr dat a jejich analýza. Ve dvou případech nešel dotazník otevřít, proto byl zaslán ve *WORDU*, kde byly označené odpovědi.

Data z dotazníků se zpracovala a porovnála. Po zhodnocení se zapsala (viz níže) do bakalářské práce.

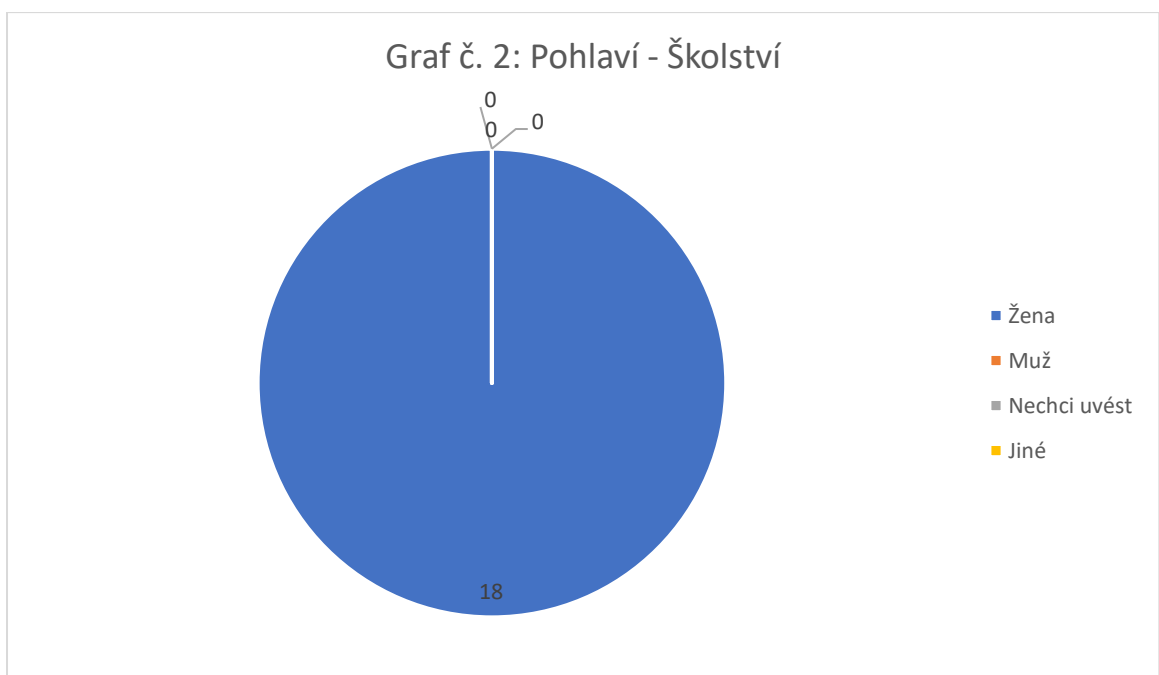
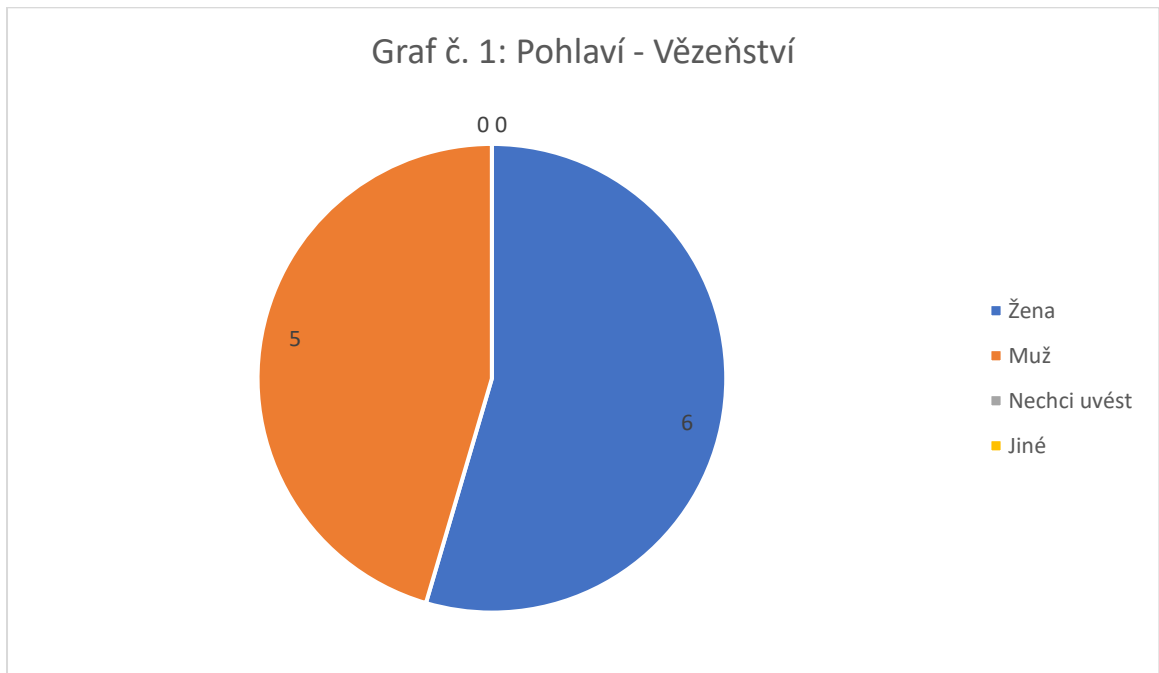
4.5 Popis zkoumaného vzorku

V této kapitole jsou shrnuty odpovědi z dotazníkové šetření od 29 respondentů na identifikační otázky, které se týkaly pohlaví, věku, místa výkonu práce v České republice, nejvyššího dokončeného vzdělání, absolvovaném kurzu a v jakém zařízení působí. Odpovědi jsou znázorněny prostřednictvím grafů či tabulek pro lepší přehlednost.

1. Otázka

Otázka č. 1 „*Jakého jste pohlaví?*“

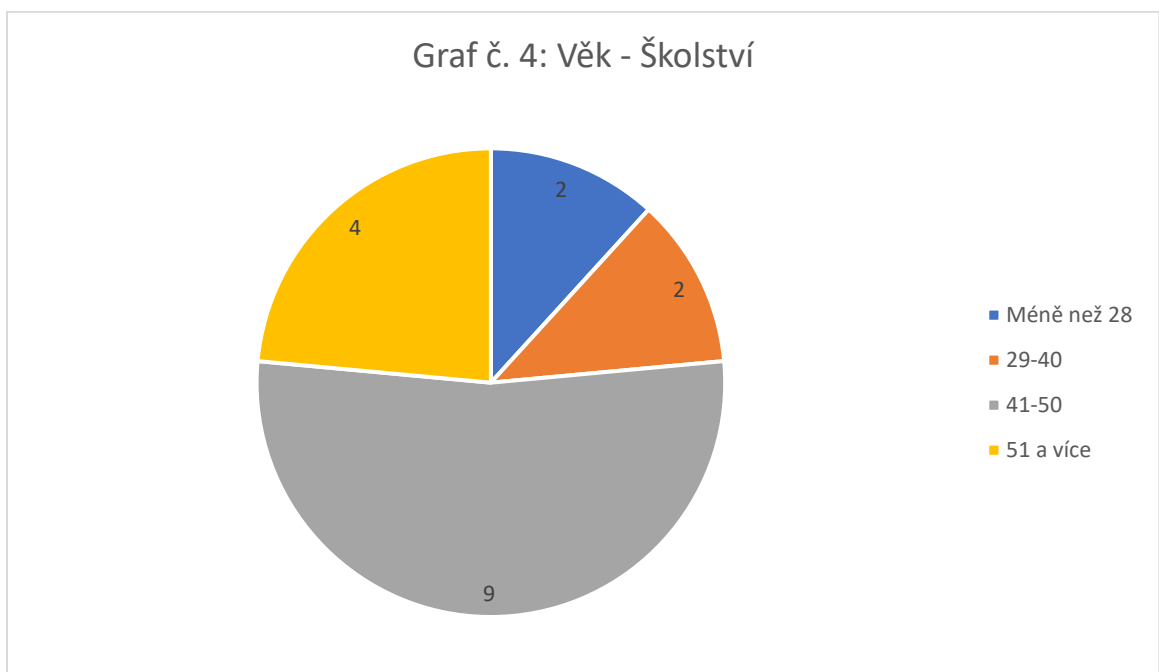
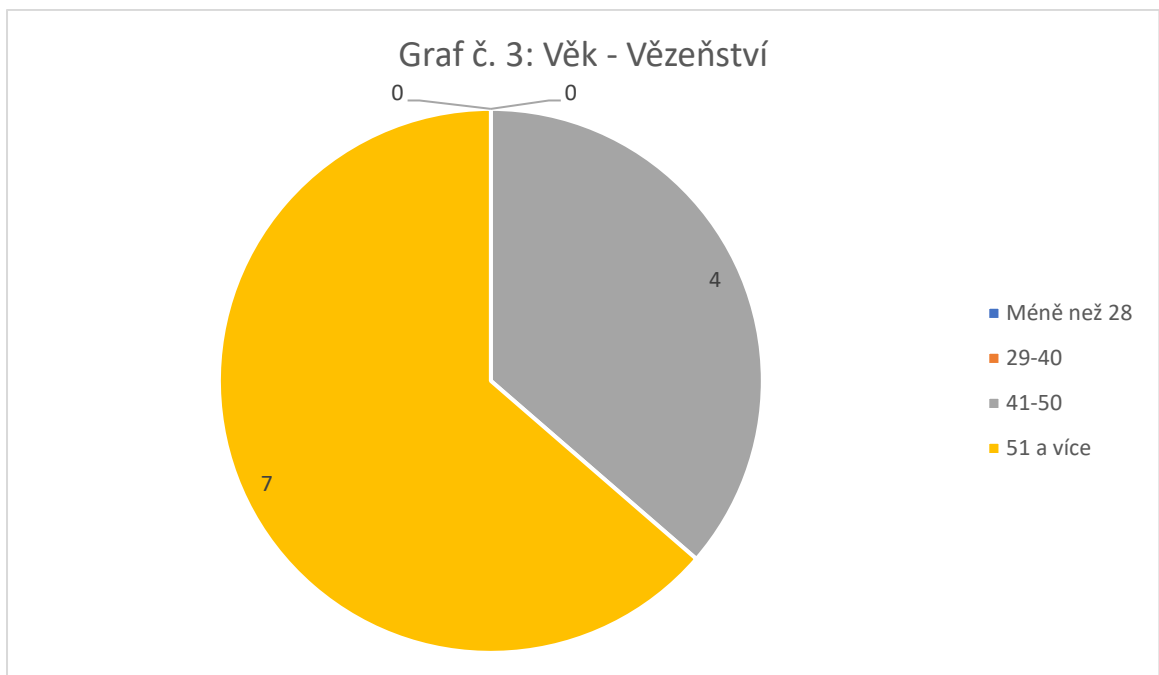
Tato otázka má zjistit, jaký je poměr žen a mužů v profesi speciálního pedagoga, jak ve vězeňství, tak ve školství. Z celkových 29 odpovědí je 24 žen a 5 mužů. Pro porovnání oborů byly vytvořeny graf č. 1 a graf č. 2., kde můžeme porovnat, že v oboru vězeňství pracuje podobný počet žen i mužů.

2. Otázka

Otázka č. 2 „Kolik Vám je let?“

Z výsledků 11 respondentů z oboru vězeňství je patrné, že byli osloveni starší speciální pedagogové věku 41-50 let, konkrétněji 7 respondentů je věku 51 a více let. A v oboru školství, kde odpovědělo 18 respondentů, byli 2 speciální pedagogové mladší věku 28 let, 2 byli mezi roky 29-40. Ovšem také největší počet respondentů byl ve věku 41-50 let, následně 4 respondenti byli staršího věku než 51 let. Na tyto výsledky byly vytvořeny grafy č. 3 a č. 4.

3. Otázka

Otázka č. 3 „V jakém kraji vykonáváte povolání speciálního pedagoga?“

Sběru dat se zúčastnili respondenti z celkem 10 krajů České republiky. Ačkoliv se v obou oborech zúčastnil jiný počet respondentů, rozmístění, kde své povolání vykonávají, není zase tak rozdílné. Až na pár výjimek, v každém kraji odpověděl 1 respondent. Pro větší přehlednost byla vytvořena tabulka č. 1.

Tabulka č. 1: Kraj

Varianta	Vězeňství	Školství
Liberecký kraj	2	6
Středočeský kraj	3	4
Královéhradecký kraj	-	2
Plzeňský kraj	1	1
Jihomoravský kraj	1	1
Olomoucký kraj	1	1
Zlínský kraj	1	1
Moravskoslezský kraj	-	1
Ústecký kraj	1	1
Vysočina	1	-

4. Otázka

Otázka č. 4: „Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?“

Z odpovědí je zřejmý jasný rozdíl mezi vzděláním speciálních pedagogů v obou oborech. Ve vězeňství 11 respondentů odpovědělo, že dosáhli magisterského titulu, zakončeného Mgr., Ing. a další. Ve školství 3 respondenti odpověděli, že dosáhli magisterského titulu, zbylých 15 respondentů dokončilo bakalářské studium. Opět pro lepší přehled byla vytvořena tabulka č. 2.

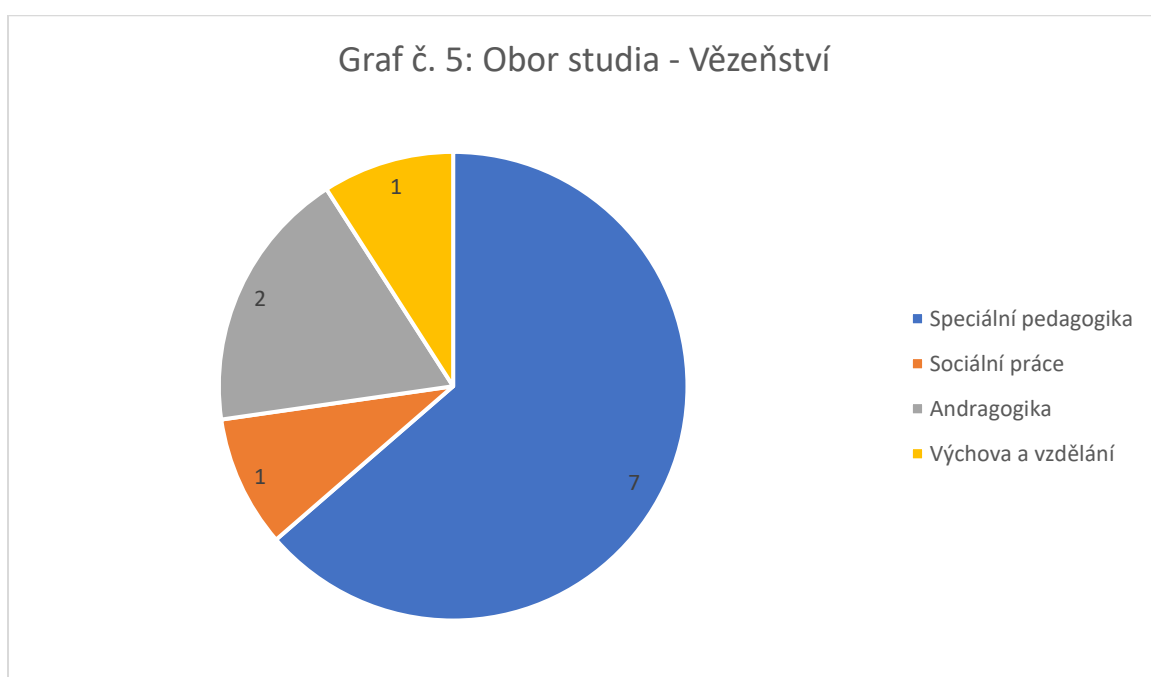
Tabulka č. 2: Nejvyšší dosažené vzdělání

Varianta	Věžeňství	Školství
Vysokoškolské – Bakalářský titul	0	15
Vysokoškolské – Magisterský titul	11	3
Vysokoškolské – doktorský titul a vyšší	0	0
Jiné	0	0

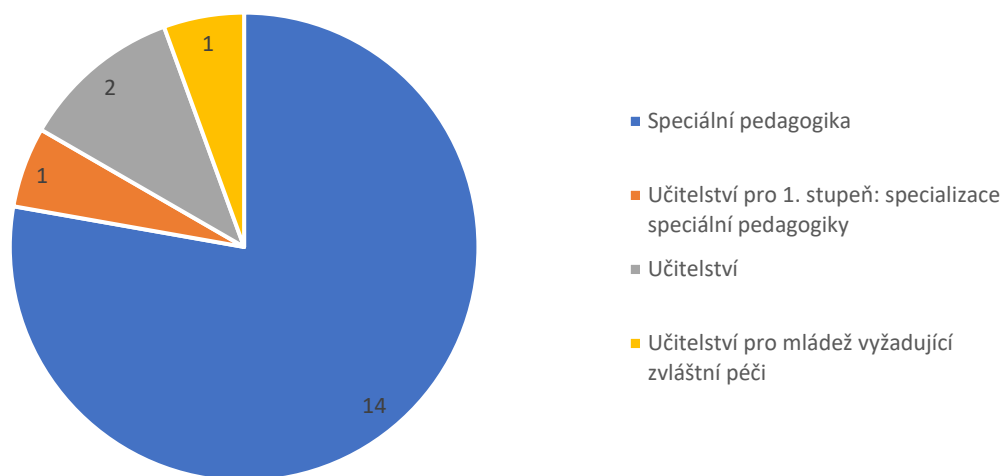
5. Otázka

Otázka č. 5: „Jaký vysokoškolský obor jste pro možnost výkonu profese speciálního pedagoga absolvoval/a (např. speciální pedagogika, sociální práce, učitelství, právo...)?“

Většina respondentů odpověděla obor speciální pedagogiky, konkrétně z 29 respondentů tento obor studovalo 21 respondentů. Další obory studia se zaměřovaly již na jiný okruh vzdělání, ale v rámci svého oboru věžeňství či školství. Například sociální práce, andragogika, výchova a vzdělání, učitelství pro 1. stupeň se specializací speciální pedagogiky, učitelství, učitelství pro mládež vyžadující zvláštní péči. Pro tuto otázku byli vytvořeny graf č. 5 a graf č. 6.

Graf č. 6: Obor studia - Školství

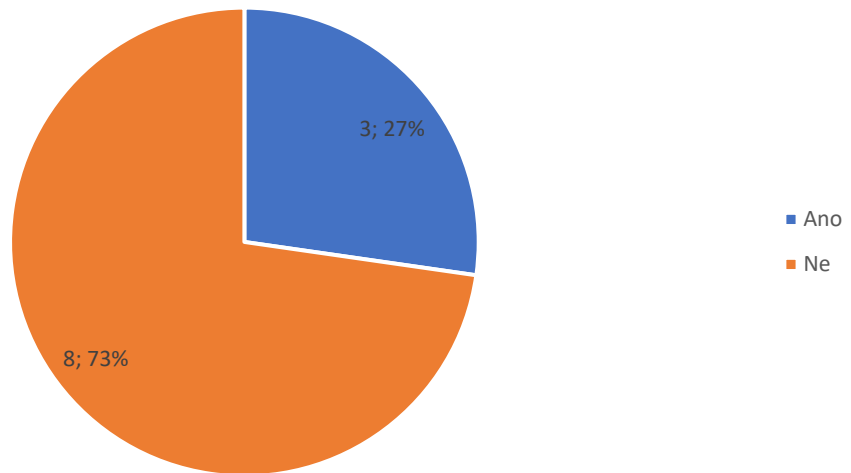

6. Otázka

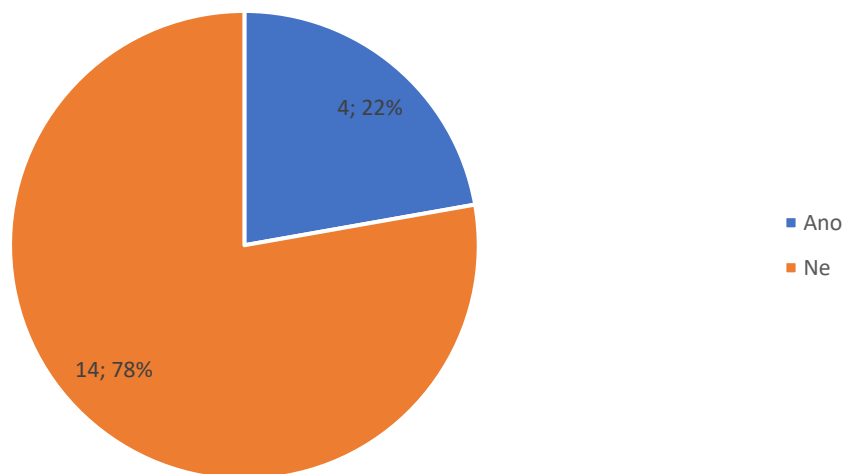
Otázka č. 6: „Absolvoval/a jste kurz pro profesi speciálního pedagoga?“

Odpovědi u této otázky se příliš neliší ani u jednoho z oborů. Ve vězeňství 3 respondenti zodpověděli, že kurz absolvovali a 8 respondentů odpovědělo, že se kurzu neúčastnili. Ve školství zvolili kladnou odpověď 4 respondenti a zápornou 14 respondentů. Pro lepší přehlednost byly odpovědi vloženy do grafu, kde se odpovědi přepočítaly na procenta, která nám lépe znázornila podobnost odpovědí v obou oborech. Jelikož tím, že je jiný celkový počet respondentů v obou oborech, nelze z číselných výsledků poznat, že se procentuální odpověď téměř rovná.

Graf č. 7: Absolvování kurzu - Vězeňství

Graf č. 8: Absolvování kurzu - Školství

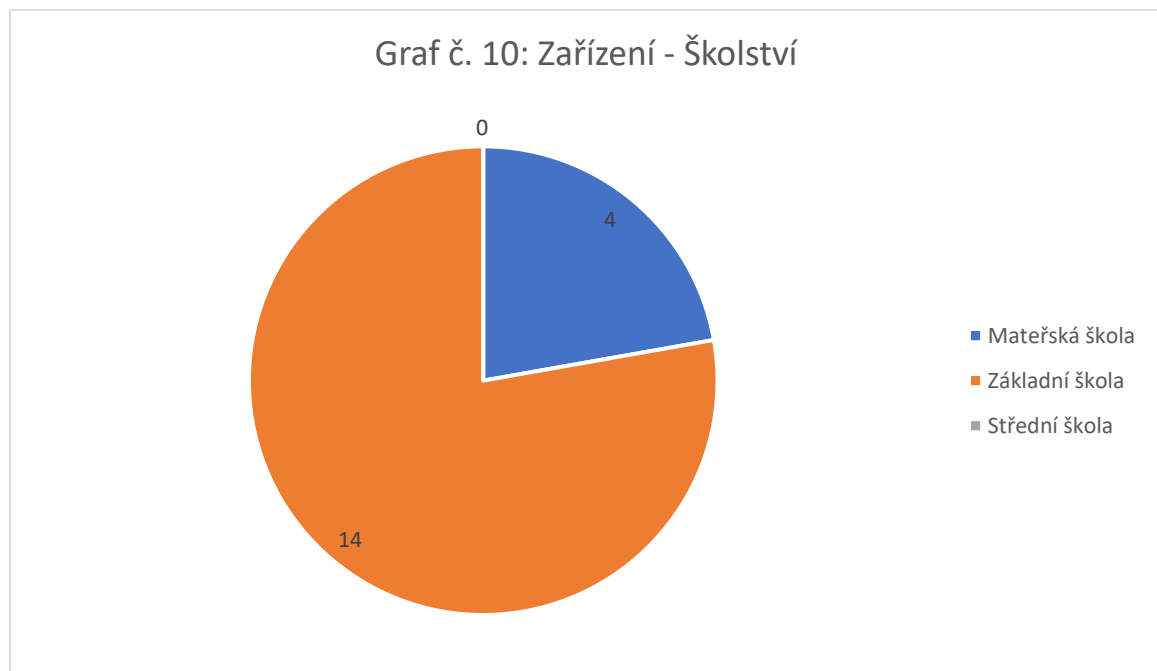
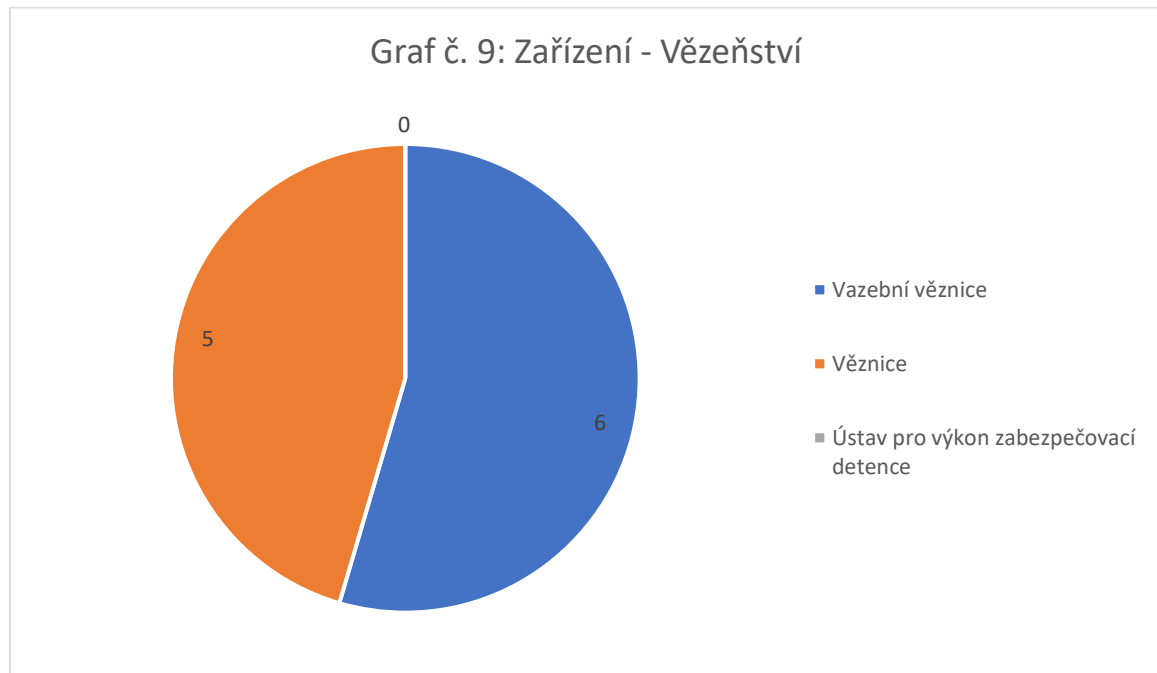

7. Otázka

Otázka č. 7: „V jakém zařízení působíte?“

Tato otázka byla v podstatě rozdělena na dvě části, jelikož se zde oddělovaly odpovědi, které se jednaly pro obor vězeňství a pro obor školství. Zde autorka průzkumu pro tuto bakalářskou práci zjistila, že by bylo efektivnější vytvořit dva totožné dotazníky, s rozdílem pouze v této 7. otázce, která by byla zaměřena buď na jeden či druhý obor. Takto musela sama individuálně selektovat vyplněné dotazníky pro dva odlišné obory, aby je mohla porovnat.

Což je také cílem této bakalářské práce. Pro každý obor byla zvolena 3 zařízení, ve kterých by speciální pedagog mohl působit. V obou případech byly odpovědi pouze u dvou. Ve vězeňství 6 respondentů pracuje ve vazební věznici a 5 respondentů ve věznici, nikdo z dotazovaných není zaměstnán v ústavu pro výkon zabezpečovací detence. Ve školství 4 respondenti jsou zaměstnanci mateřské školy a 14 respondentů základní školy, průzkum neoslovil speciálního pedagoga ze střední školy. Pro tuto otázku byly vytvořeny grafy č. 9 a č. 10.

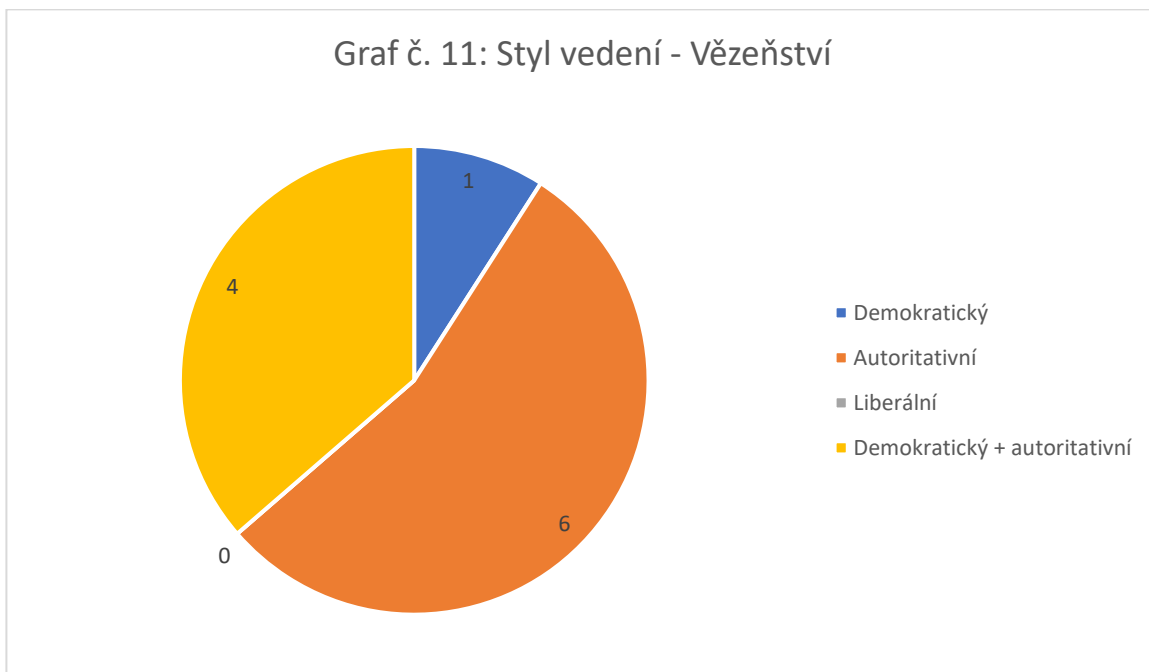
4.6 Získané data a jejich interpretace

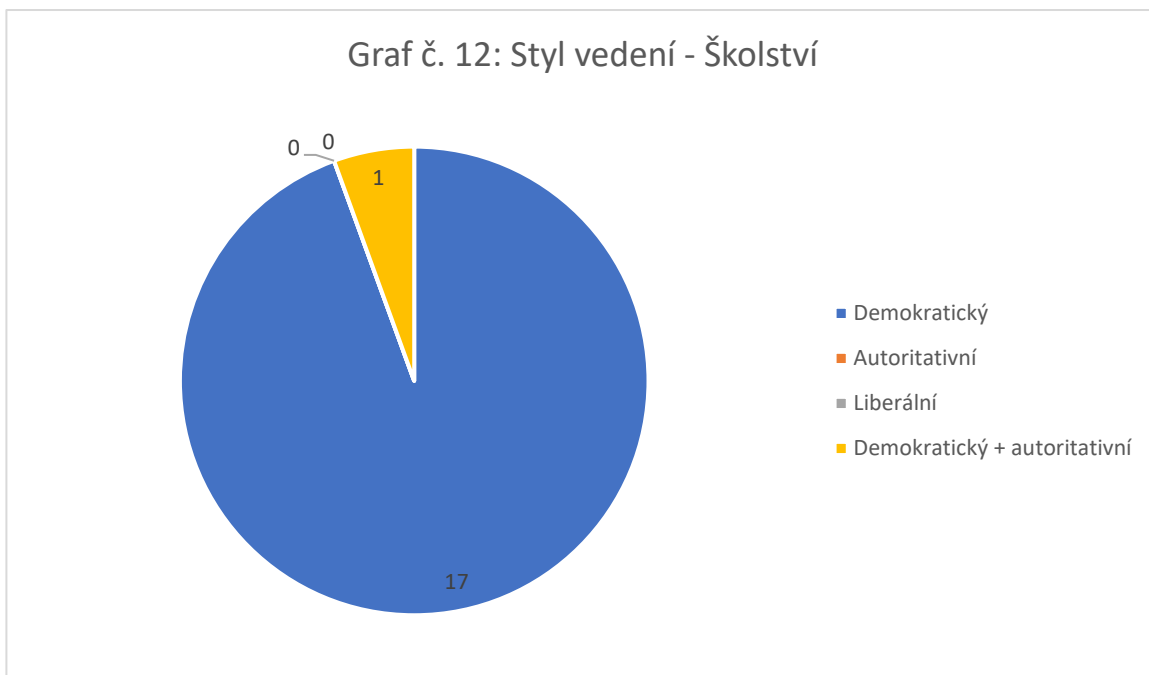
Tato kapitola je věnována veškerým získaným datům od respondentů získaných prostřednictvím dotazníkového šetření. Otázky jsou zaměřeny na možnosti a cíli speciálních pedagogů, které jsou vhodné pro komparaci. Opět pro lepší přehlednost daných odpovědí byly využity grafy a tabulky.

8. Otázka

Otázka č. 8: „*Jakým stylem vedení přistupujete k obviněným/ odsouzeným/ chovancům/ studentům/žákům?*“

U této otázky bylo umožněno odpovědět více odpověďmi, tudíž i kombinace stylů. Ve vězeňství tuto možnost využili 4 respondenti, kteří využívají styl autoritativní, společně s demokratickým stylem. Pouze 1 respondent využívá demokratický styl ve vězeňství a 6 respondentů autoritativní. Ve školství byla odpověď jednoznačnější. Kombinaci stylů autoritativního a demokratického využívá pouze 1 respondent a zbylých 17 využívá styl demokratický. Pro přehlednost byla odpověď vložena do grafů č. 11 a č. 12.

9. Otázka

Otázka č. 9: „*Jaké schopnosti a přednosti by měl podle Vás mít „ideální“ speciální pedagog?*“

Tato otázka neměla na výběr konkrétní odpovědi, jelikož bylo důležité, aby respondenti nebyli limitováni předem vybranými schopnostmi a přednostmi. Proto se na ni dalo odpovědět otevřeně. Odpovědi jednotlivých respondentů zní následovně.

Respondent č.1: „*Empatický, umět naslouchat, umět analyzovat situaci, důsledný.*“

Respondent č.2: „*Schopnost porozumět a vcítit se do druhé, trpělivost, spravedlnost, cílevědomost.*“

Respondent č.3: „*Empatie a nadhled.*“

Respondent č.4: „*Měl by být empatický, vyrovnaný, trpělivý. Ale i vytrvalý a důsledný.*“

Respondent č.5: „*Empatie, kreativita, schopnost improvizace, chuť do studia, vyjednávací schopnosti (např. vůči rodičům – pokud je potřeba dítě poslat do PPP apod.).*“

Respondent č.6: „*Empatie.*“

Respondent č.7: „*Komunikativní, empatické, profesionální.*“

Respondent č.8: *„Zájem o práci s dětmi s postižením.“*

Respondent č.9: *„Empatii, porozumění.“*

Respondent č.10: *„Empatie, trpělivost, důslednost, odbornost.“*

Respondent č.11: *„Schopnost naslouchat a přistupovat k dětem individuálně.“*

Respondent č.12: *„Měl by být empatický a přistupovat k žákům individuálně. Přizpůsobovat hodinu každému žákovi podle jeho potřeb.“*

Respondent č.13: *„Empatie, porozumění, neměl by být příliš lítostivý.“*

Respondent č.14: *„Empatie, cit pro spravedlnost, optimismus, láska k lidem, trpělivost, selský rozum.“*

Respondent č.15: *„Předvídat, mít přehled, znát své pravomoci a zákony.“*

Respondent č.16: *„Empatický, rozhodný, vůdčí.“*

Respondent č.17: *„Empatie, vstřícnost, spravedlnost, respektující přístup, toleranci, měl by umět naslouchat, odborník ve své profesi.“*

Respondent č.18: *„Trpělivost, toleranci, vstřícnost, chápavost.“*

Respondent č.19: *„Kreativita, sebereflexe.“*

Respondent č.20: *„Empatii, odborné znalosti.“*

Respondent č.21: *„Trpělivost, pochopení, empatii, nadhled a smysl pro humor.“*

Respondent č.22: *„Komunikační dovednosti, naslouchat, mít odhad, dávat zpětnou vazbu, být neovlivnitelný, spravedlivý.“*

Respondent č.23: *„Přirozenou autoritu, empatii, mít rád lidi, komunikační dovednosti, odborné znalosti.“*

Respondent č.24: *„Empatie, přirozená autorita, chápavý a mít určitý nadhled.“*

Respondent č.25: *„Mít přehled, empatii, znát své pravomoci a být spravedlivý.“*

Respondent č.26: *„Empatie, kreativita, rozhodnost, chápavý.“*

Respondent č.27: „Empatii, přirozenou autoritu, všeobecný rozhled, kreativitu, flexibilitu, smysl pro spravedlnost.“

Respondent č.28: „Asertivní, empatický, pracovitý, komunikativní, chápavý, přizpůsobivý, ochotný pomoci, umět vycházet a jednat s nadřízenými, mít všeobecný přehled a nadhled.“

Respondent č.29: „Zájem o práci, asertivita, empatie, rozhodnost, rozvážnost, otevřenost, smysl pro spravedlnost, upřímnost, důslednost, svědomitost, odpovědnost, spolehlivost, slušnost, trpělivost, vytrvalost, určitá dávka altruismu.“

Z odpovědí vyplývá, že v obou oborech převažuje schopnost empatie, kterou by speciální pedagog měl mít. Nadále se odpovědi liší podle oboru, ve kterém pracují. Speciální pedagog ve vězeňství má jinou cílovou skupinu než speciální pedagog ve školství. Ve vězeňství převládaly odpovědi, jako je mít přehled a nadhled nad okolnostmi, být chápavý, komunikativní, spravedlivý a mít přirozenou autoritu. A ve školství dle respondentů je důležité mít trpělivost, být spravedlivý a umět porozumět.

10. Otázka

Otázka č. 10: „Máte vše, co jste uvedl výše?“

Tato otázka má zjistit, zda respondenti jsou sami se sebou, jako speciálními pedagogy, spokojeni. A jestli mají ty důležité vlastnosti pro to být dobrým speciálním pedagogem ve svém oboru. Ve vězeňství kromě jednoho respondenta, který si sám není jistý, všech 10 odpovědělo, že ano. Ve školství 3 respondenti odpověděli nevim, a 15 zvolilo odpověď ano. Odpovědi byly dány do tabulky č. 3 schopnosti speciálního pedagoga.

Tabulka č. 3: Schopnosti speciálního pedagoga

Varianta	Vězeňství	Školství
Ano	10	15
Ne	0	0
Nevím	1	3

11. Otázka

Otázka č. 11: „*Pracujete především...*“

Na výběr byly dvě odpovědi, buď jednotlivci, nebo kolektiv. Při této otázce je vidět značný rozdíl v oborech. Ve vězeňství 9 respondentů zvolilo odpověď práce s jednotlivci a 2 pracují s kolektivem. Ale ve školství odpověď pro práci s jednotlivci zvolili pouze 4 respondenti a 14 respondentů pracuje s kolektivem. Tabulka č. 4 byla zvolena pro lepší přehlednost odpovědí.

Tabulka č. 4: Práce s jednotlivci či kolektivem

Varianta	Vězeňství	Školství
S jednotlivci	9	4
S kolektivem	2	14

12. Otázka

Otázka č. 12: „*Jak často jste se svými obviněnými/odsouzeným/chovanci/studenty/žáky v kontaktu?*“

Odpovědi u této otázky byly téměř stejné. V denním kontaktu je ve vězeňství 10 respondentů a ve školství 14 respondentů. Týdně je v kontaktu pouze 1 respondent s obviněnými/odsouzenými/chovanci a 3 respondenti se studenty/žáky. Ve školství byl osloven jeden respondent, který je se studenty/žáky v kontaktu i méně než jednou za měsíc. Pro lepší přehlednost byly odpovědi vloženy do tabulky č. 5.

Tabulka č. 5: Kontakt s obviněnými/odsouzeným/chovanci/studenty/žáky

Varianta	Vězeňství	Školství
Denně	10	14
Týdně	1	3
Měsíčně	0	0
Méně	0	1

13. Otázka

Otázka č. 13: *„Čeho při Vaší práci chcete dosáhnout, jaký je váš profesní cíl?“*

Pro tuto otázku bylo opět využita možnost otevřené odpovědi, aby respondenti nebyli ovlivňováni a limitováni svou odpovědí. Odpovědi daných respondentů jsou následující:

Respondent č. 1: *„Správného psychomotorického vývoje dítěte, dle jeho možností s ohledem na postižení.“*

Respondent č. 2: *„Dosáhnout vytyčených cílů a posouvat vychovávané v jejich životní etapě kupředu.“*

Respondent č. 3: *„Začlenit do společnosti, předat vědomosti a zkušenosti.“*

Respondent č. 4: *„Mým cílem je, aby svěřeni žáci našli svoje přednosti. Aby se odboural jejich negativní postoj k předmětům, které jim dělají potíže.“*

Respondent č. 5: *„Každému dítěti dát pocit, že má určité silné stránky, na kterých může stavět.“*

Respondent č. 6: *„Úspěchu.“*

Respondent č. 7: *„Pracovat v klidu a radosti, dál se rozvíjet a vzdělávat.“*

Respondent č. 8: *„Aby se děti cítily bezpečně, vítané, uměly dodržovat pravidla a naučili se socializovat a vnímat své emoce.“*

Respondent č. 9: *„Začlenění.“*

Respondent č. 10: *„Maximálního možného rozvoje u svých žáků.“*

Respondent č. 11: *„Spokojenosti na všech stranách.“*

Respondent č. 12: *„Chci pomoci žákům překonávat jejich specifické poruchy učení a pomoci zlepšovat jejich možnosti k dalšímu studiu po ukončení základní školy.“*

Respondent č. 13: *„Aby se děti naučili více respektovat druhé. Vážili si jich pro jejich dobré vlastnosti, neubližovaly.“*

Respondent č. 14: *„Zlepšení pohledu veřejnosti na speciální školství, neučit žáky základním věcem do života, převážně takových, které budou v životě potřebovat. Zaměřit se na důležité*

látky a učiva. Ukázat, že i mentálně (kombinovaně) postižení žáci mohou být dále úspěšní. Zapojovat žáky do akcí nejen školních. Prezentovat žákovské výrobky.“

Respondent č. 15: *„Aby si alespoň nějaké provinění přiznaly a pokud možno se moc nevracely.“*

Respondent č. 16: *„Změny chování, hodnotového žebříčku vězných osob, jiného náhledu na život.“*

Respondent č. 17: *„Rovné příležitosti pro každého, respektující a bezpečné prostředí, umět pomoc dětem s traumatem.“*

Respondent č. 18: *„Nevím.“*

Respondent č. 19: *„Napравit to spíše s nadsázkou. Spíše socializovat a více přiblížit realitě na svobodě po VTOS.“*

Respondent č. 20: *„Dosažení co nejvyšší možné úrovně schopností a dovedností pro vstup do ZŠ.“*

Respondent č. 21: *„Z každého dítěte „vykřesat“ jeho maximum, avšak s respektem vůči jeho osobním limitům. Myslím se, že každé dítě má mít možnost dosáhnout úspěchu – a má být za každý úspěch patřičně pochváleno.“*

Respondent č. 22: *„Odsouzený získal náhled na trestnou činnost, závislost, přijal zodpovědnost, žil v trvalé abstinenci, resocializace.“*

Respondent č. 23: *„Aby se moji klienti nevraceli do vězení.“*

Respondent č. 24: *„Dosáhl jsem svých cílů, nemám kam dál se již posunout.“*

Respondent č. 25: *„Úspěšná resocializace.“*

Respondent č. 26: *„Aby se nevracely a změnili své hodnoty.“*

Respondent č. 27: *„Svého cíle jsem dosáhla.“*

Respondent č. 28: *„Já se dál již posunout nemůžu. Funkce speciálního pedagoga je pro občanského zaměstnance v naší vazebce stropem.“*

Respondent č. 29: *„Resocializace a úspěšná integrace odsouzených do společnosti, motivace odsouzených k řádnému životu a motivace klientů k abstinenci OPL, ALK a gamblingu.“*

Někteří respondenti tuto otázku pojali ve vztahu k obviněným/odsouzeným/chovancům/studentům/žákům, nebo ve vztahu sami k sobě a jejich zaměstnání. Ve vězeňství především chtějí speciální pedagogové pomoci k uvědomění svých chyb a umožnit lepší resocializaci. Svých profesních cílů dosáhli 3 respondenti z oboru vězeňství, jelikož se jako speciální pedagogové nemají kam výše na kariérním žebříčku posunout. Ve školství chtějí umožnit co největší socializaci a začlenění do běžného života.

14. Otázka

Otázka č. 14: „*Jste spokojeni se svojí prací (s náplní, spoluprací s klienty apod.)?*“

Při této otázce bylo cílem zjistit, zda jsou respondenti ve své práci speciálního pedagoga spokojeni, nebo zda by se dalo něco změnit. Většina respondentů spokojena je, z oboru vězeňství jich je 7 spokojených a ve školství 13 respondentů. Odpovědi byly zaznamenány do tabulky č. 6.

Tabulka č. 6: Spokojenost v zaměstnání

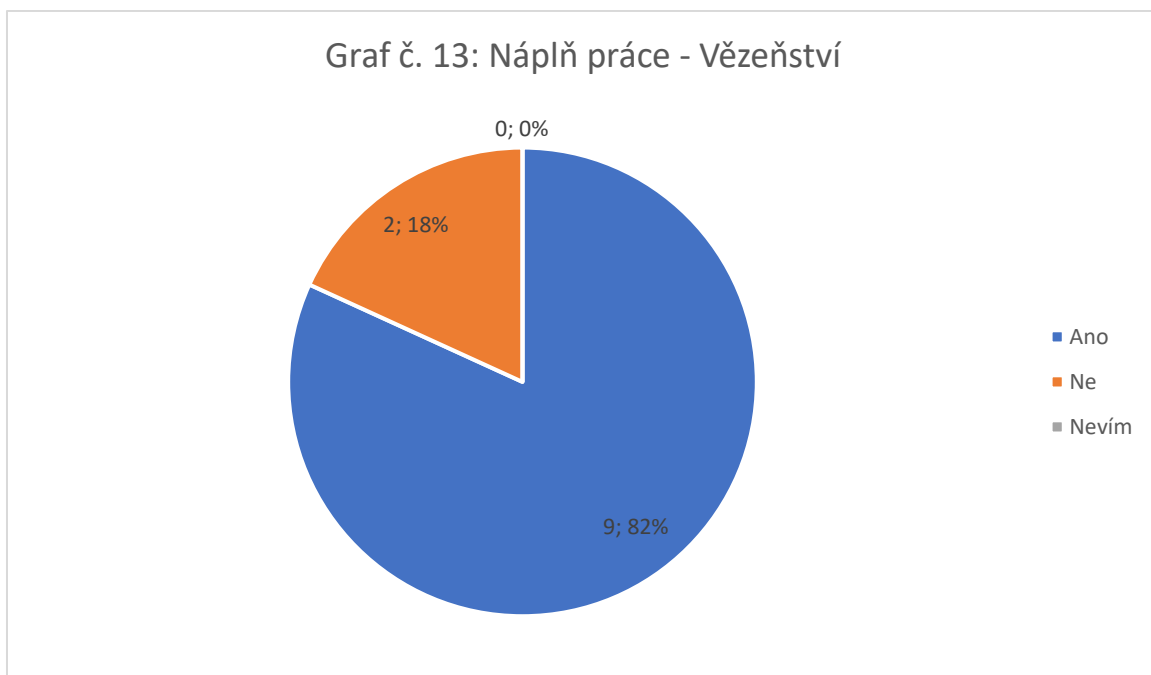
Variant	Vězeňství	Školství
Ano	13	7
Ne	0	0
Ne zcela	5	4

Ve vězeňství 2 respondentům nevyhovuje přílišné papírování, které mají v této práci součástí a minimálně času na práci s odsouzenými. Dalším 2 respondentům nevyhovuje podřizovat se svým nadřízeným, kteří práci speciálního pedagoga příliš nerozumí. Nedostává se jim pochopení od odborných zaměstnanců. Ve školství 4 respondenti nejsou spokojeni se spoluprací se svými kolegy. Buď mají s nimi špatné vztahy, nebo kolegové neodpovídají speciálním pedagogům včas, pokud se jich ptají na doplňující otázky ohledně studentů/žáků, kterými se momentálně zabývají. Cítí nedostačující respekt a pochopení ke speciálním pedagogům.

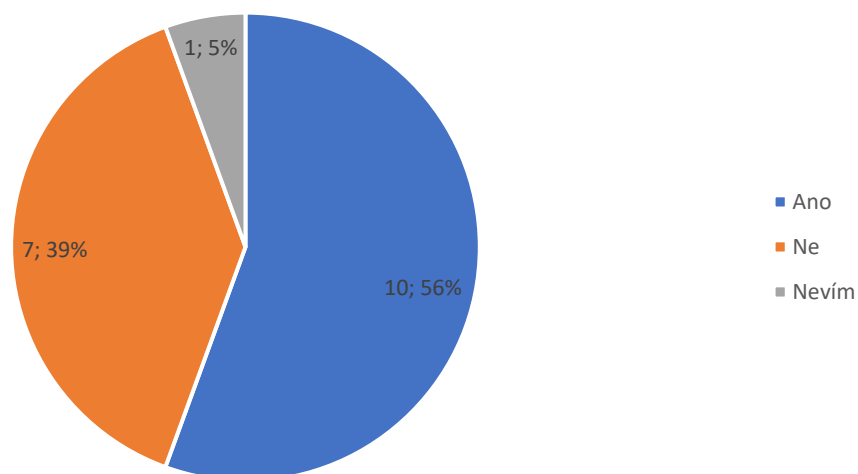
15. Otázka

Otázka č. 15: „Máte i jinou náplň práce, než je role speciálního pedagoga ,jiná administrativa, řízení jiných zaměstnanců apod.)?“

Při této otázce byly odpovědi z oboru vězeňství skoro jednoznačné. Pouze 2 respondenti odpověděli, že jinou náplň práce nemají a zbylých 9 ano. Ve školství se o jednoznačné odpovědi mluvit nedá. Jinou náplň práce má 10 respondentů a 7 respondentů má náplň práce pouze speciálního pedagoga. Odpovědi byli dány do grafů č. 13 a č. 14, kam byl zapsán i počet procent pro lepší představivost.

Graf č. 14: Náplň práce - Školství

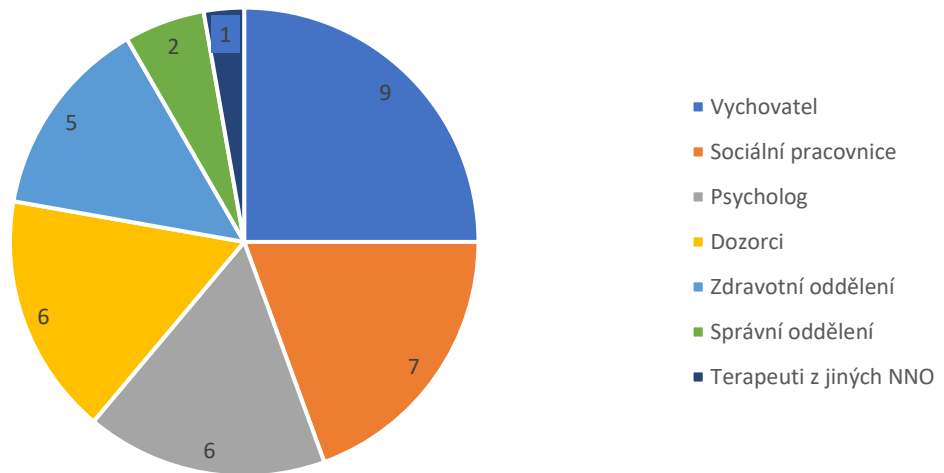

16. Otázka

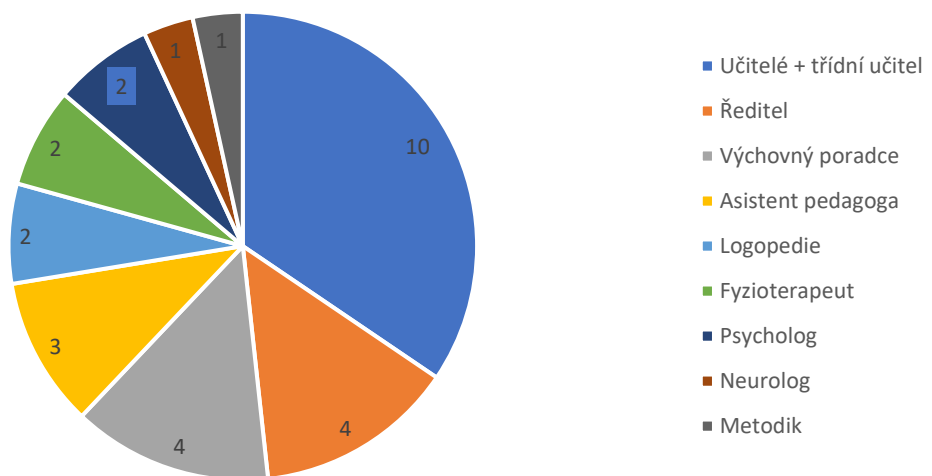
Otázka č. 16: „*Spolupracujete během výkonu své profese i s jinými zaměstnanci Vašeho zařízení?*“

U této otázky pouze 3 respondenti zvolili odpověď ne, a to z oboru školství. Jinak ostatní speciální pedagogové se spolupracovníky spolupracují. Pouze se mění dle oboru škála kolegů. Ve vězeňství to byl především vychovatel, psycholog, sociální pracovníce, dozorcí a zdravotní oddělení. Také se objevila odpověď, že spolupracují s terapeuti z jiných NNO a s kolegy ze správního oddělení. Ve školství převyšovaly odpovědi u ostatních učitelů, popřípadě třídní učitel, výchovný poradce, ředitel, asistent pedagoga a další kolegové ze školních zařízení. Odpovědi byly vloženy do grafu č. 15 a č. 16.

Graf č. 15: Spolupráce - Vězeňství

Graf č. 16: Spolupráce- Školství

17. Otázka

Otázka č. 17: „*Jaké je Vaše platové ohodnocení (nezahrnuje výsluhový příspěvek, pokud ho pobíráte)?*“

Z této otázky je viditelný rozdíl mezi speciálními pedagogy zaměstnanými ve vězeňství nebo ve školství. Ve vězeňství kromě jednoho respondenta, který udal plat mezi 26 000 – 35 000 korun českých (dále jen Kč), zbylých 10 respondentů zvolili odpověď 36 000 a více Kč. Ve školství 1 respondent má plat mezi 21 000 – 25 000 Kč. Plat mezi 26 000 –

35 000 Kč má 9 respondentů. Zbýlých 5 respondentů ze školství má plat 36 000 a více Kč. Odpovědi byly pro lepší přehled vloženy do tabulky č. 7.

Tabulka č. 7: Platové ohodnocení

Varianta	Vězeňství	Školství
0 – 15 000 Kč	0	0
16 000 – 20 000 Kč	0	0
21 000 – 25 000 Kč	0	1
26 000 – 35 000 Kč	1	9
36 000 a více Kč	10	5

4.7 Diskuse

V této kapitole budou představeny a zodpovězeny průzkumné otázky, které byly stanovené pro empirickou část této bakalářské práce. Cílem této práce bylo zjistit dostatek informací pro komparaci speciálních pedagogů ve vězeňství a ve školství. Zkoumaný vzorek v rozsahu 29 speciálních pedagogů lze považovat za dostatečný pro tento průzkum. Ovšem tyto získaná data nelze zobecnit na všechny věznice a školy České republiky.

Průzkumná otázka č. 1: Jsou kladeny na speciální pedagogy ve vězeňství a ve školství stejné nároky?

Ze získaných dat můžeme zjistit, že nároky stejné na speciální pedagogy ve vězeňství a ve školství nejsou. Z průzkumu bylo patrné, že jsou odvětví, kde se jejich práce příliš neliší, ale viditelné změny mezi nimi jsou.

Rozdíly můžeme vidět již při ukončeném studiu oslovených speciálních pedagogů. Ve vězeňství byla jednoznačná odpověď ukončeného magisterského studia, na rozdíl od školství, kde většina respondentů má ukončené bakalářské studium.

Práce s jednotlivci či kolektivem se u speciálních pedagogů v obou oborech také liší. Ve vězeňství pracují spíše s jednotlivci, jelikož u této profese je důležitý individuální přístup a kontakt na konkrétního odsouzeného/obviněného/chovance. Ve školství častěji speciální

pedagogové pracují s kolektivem, jelikož nemají příliš času na individuální přístup pro každého žáka, kterému je speciální pedagog třeba.

Další rozdíl nároků na speciální pedagogy ve vězeňství a ve školství je i jiná náplň práce při profesi speciálního pedagoga. Například administrativa či vedení jiných zaměstnanců jejich zařízení. Téměř všichni oslovení respondenti z vězeňství odpověděli, že mají i jinou náplň práce, které se musí věnovat. Ovšem toto se sešlo se stížnostmi, že mají příliš mnoho administrativní práce, a zároveň mají málo času na odsouzené/obviněné/chovance. Z průzkumu jsme se dozvěděli, že respondenti se domnívají, že to může být tím, že jejich nadřízení příliš nerozumí a nechápu konkrétní práci a cíle práce speciálního pedagoga ve vazební věznici či věznici. Ve školství se našli speciální pedagogové, kteří mají náplň práce pouze speciálního pedagoga a mohou se jí 100 % věnovat. Podobný počet se našel i speciálních pedagogů, u kterých je i jiná náplň práce. To ale také souvisí s již zmíněným nedostatkem času na individuální práci se studenty/žáky, kteří by kontakt se speciálním pedagogem potřebovali.

Stejně či podobné nároky na speciální pedagogy v obou oborech jsou například ve frekvenci, ve které pracují s odsouzenými/obviněnými/chovanci/studenty/žáky. Až na pár výjimek, všichni speciální pedagogové udržují denní kontakt pro svou práci.

Průzkumná otázka č. 2: Mají speciální pedagogové ve vězeňství a ve školství stejné cíle?

Nejenže mají speciální pedagogové ve vězeňství a ve školství jinou cestu k dosažení svých cílů, ale mají i velmi rozdílné cíle.

Ve vězeňství speciální pedagogové volí svůj styl vedení spíše autoritativní, a pokud tomu je jinak, tak je to kombinace autoritativního a demokratického. Vzhledem k cílové skupině je to zcela pochopitelné. Jako uváděnou „ideální“ vlastností byla zmíněna přirozená autorita, je potřeba ji u speciálních pedagogů i podpořit stylem vedení, aby spolupráce s odsouzenými/obviněnými/chovanci byla snadnější. Cíle speciálních pedagogů ve vězeňství jsou především změny hodnotových žebříčků, aby odsouzení/obvinění/chovanci přiznali svá provinění. Dále také uvědomění si svých provinění, aby se do vazební věznice, či věznice již nevraceli. Mezi další cíle patří pomoc k lepší socializaci v běžném životě.

Speciální pedagogové ve školství upřednostňují demokratické vedení, díky kterému dosáhnou svých cílů. Cíle ve školství jsou zcela jiné než ve vězeňství. Je zde důležité umožnit maximální možný psychomotorický vývoj jedinců s ohledem na jejich postižení. Naučit studenty/děti znát

své přednosti a využívat je i v běžném životě, aby mohli žít v majoritní společnosti, co nejplnohodnotněji život.

Zhodnocení

Z výsledku průzkumu a následné komparace profese speciálního pedagoga ve vězeňství můžeme zhodnotit, že se liší jak ve svém vzdělání, tak v náplni práce a stylu vedení. Například ve vězeňství se více zaměřují na individuální práci s jednotlivci, zatímco ve školství často pracují s kolektivem. Navíc se objevily stížnosti na nadměrnou administrativní zátěž ve vězeňství, což může ovlivnit kvalitu práce s odsouzenými. Speciální pedagogové z obou oborů mají také zcela odlišné cíle. Speciální pedagogové ve vězeňství se zaměřují na změnu hodnotových postojů a snahu o zabránění recidivy, zatímco ve školství se snaží podporovat rozvoj a integraci žáků se speciálními potřebami.

Celkově tato kapitola poskytuje užitečné poznatky pro srovnání pracovního prostředí a cílů speciálních pedagogů ve vězeňství a ve školství. Je důležité brát v úvahu jejich odlišný kontext a potřeby cílových skupin při plánování a poskytování speciální pedagogické podpory.

Závěr

Bakalářské práce je založena na analýze historického vývoje českého vězeňství a trestního práva, stejně jako na roli speciální pedagogiky ve vězeňství a ve školství. Z analýzy vyplynulo několik klíčových poznatků.

Prvním bodem je historický vývoj trestního práva, který začínal jako obyčejové právo a soukromá pomsta, avšak postupně se vyvinul k formálnímu právnímu rámci a institucím, které respektují práva a povinnosti jednotlivců. Paralelně s tím probíhal vývoj vězeňství, kde se začaly objevovat první formy vězeňství, ale systém nebyl jednotný. Moderní legislativa reguluje vězeňství a trestní právo prostřednictvím řady zákonů a vyhlášek.

Druhým bodem je role speciální pedagogiky ve vězeňství a ve školství. Speciální pedagogika prošla v historii vývojem od represivních metod k inkluzivním přístupům a dnes hraje klíčovou roli v podpoře rozvoje a resocializace jednotlivců s různými potřebami.

Závěr této práce zdůrazňuje potřebu individuálního přístupu k speciálním pedagogům ve vězeňství i ve školství, aby bylo dosaženo optimálních výsledků pro jednotlivce i pro společnost jako celek. Tyto poznatky mají význam nejen pro oba obory samotné, ale také pro širší společenský kontext, kde se klade důraz na inkluzi a resocializaci jednotlivců s různými potřebami.

Seznam literatury a použité zdroje

Tištěné zdroje

ČERNÍKOVÁ, V., MAKARIUSOVÁ, V., 1997. *Úvod do penologie*. Praha. Sociálně-právní institut
ISBN 978-80-2705-9461

HÁLA, J., 2006. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. České Budějovice. Vysoká škola evropských
a regionálních studií. ISBN 80-86708-30-6.

PIPEKOVÁ, J., 2010. *Kapitoly ze speciální pedagogiky. 3. přepracované a rozšířené vydání*. Brno:
Paido. ISBN 978-80-7315-198-0.

PRŮCHA, J., 2009. *Pedagogická encyklopedie*. Praha. Portál. ISBN 978-80-7367-546-2.

RASZKOVÁ, T., HOFERKOVÁ, S., 2013. *Kapitoly z penologie I*. vydání první. Universita Hradec
Králové. Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-264-5

SOCHŮREK, J., 2007, *Kapitoly z penologie II. Díl – Teorie a praxe zacházení s vězňnými*.
Liberec. Technická Universita v Liberci. ISBN 978-80-7372-204-3.

SLOWÍK, J., 2007. *Speciální pedagogika*. Praha. Grada. ISBN 978-80-247-1733-3.

FRANIO, P., 2004, *Některé aspekty vzdělávání učitelů v otázkách speciální pedagogiky*.
Pedagogická orientace. roč. 14. č. 3. s. 98-101.

Elektronické zdroje

BASLEROVÁ, P., Katalog podpůrných opatření: Školní speciální pedagog. [online]. 2023. [vid.
22. 10. 2023]. Dostupné z: <http://katalogpo.upol.cz/obecna-cast/personalni-podminky/12-2-3-skolni-specialni-pedagog/>

Metodika k institucionalizaci podpůrných pedagogických pozic (školní psycholog, školní
speciální pedagog). [online]. 2023. [vid. 22. 10. 2023]. Dostupné z:
<https://www.edu.cz/methodology/metodika-k-institucionalizaci-podpurnych-pedagogickych-pozic-skolni-psycholog-skolni-specialni-pedagog/#4->

Nařízení č. 47/2017 generálního ředitele Vězeňské služby České republiky. [online]. 2017. [vid.
22. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni->

[reditelstvi/odbor-spravni/zakon-106/poskytnute-informace/2022/web-58089-4-priloha-ngr-462017.pdf](#)

Vězeňská služba České republiky. [online]. 2023. [vid. 22. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/vazebni-veznice-a-upvzd-brno/sekce/aktivity-veznenych-osob>.

Vězeňská služba České republiky - Historie. [online]. 2024. [vid. 14. 04. 2023]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/sekce/historie>

Vyhláška 27/2016 Sb., vyhláška o vzdělávání žáků se SVP a žáků nadaných. [online]. 2021, [vid. 27. 02. 2016]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-27>.

Vyhláška č. 109/1994 Sb., řád výkonu vazby. [online]. 2022 [vid. 27. 02. 2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1994-109>.

Vyhláška č. 197/2016 Sb., vyhláška o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních. [online]. 2019, [vid. 27. 02. 2016]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-197>.

Vyhláška č. 345/1999 Sb., řád výkonu trestu odnětí svobody[online]. 2022 [vid. 27. 02. 2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-345>.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. [online]. 2023, [vid. 27. 02. 2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>.

Zákon č. 82/2015 Sb., novela školského zákona. [online]. 2016, [vid. 27. 02. 2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2015-82>.

Zákon č. 104/2013 Sb., zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních. [online]. 2023, [vid. 27. 02. 2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-104>

Zákon č. 108/2006 Sb. zákon o sociálních službách. [online]. 2023, [vid. 27. 02. 2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108>.

Zákon č. 129/2008 Sb., zákon o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů. [online]. 2021, [vid. 27. 02. 2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-129>.

Zákon č. 141/1961 Sb., zákon o trestním řízení soudním (trestní řád). [online]. 2023, [vid. 27. 02. 2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218>.

Zákon č. 169/1999 Sb., zákon o výkonu trestu odnětí svobody. [online]. 2022, [vid. 27. 02. 2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-169>.

Zákon č. 218/2003 Sb., zákon o soudnictví ve věcech mládeže. [online]. 2023, [vid. 27. 02. 2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218>.

Zákon č. 293/1993 Sb., zákon o výkonu vazby. [online]. 2022 [vid. 27. 02. 2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-293>.

Zákon č. 555/1992 Sb., Zákon o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky. In: Zákon pro lidi [online]. 2022. částka 112 [vid. 27. 02. 2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-555>.

Zákon č. 561/2004 Sb. O předškolním základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). [online]. 2023. [vid. 27. 02. 2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>.

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. [online]. 2023, [vid. 27. 02. 2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-563>.